

رنگ برنگیاں نظماں، غزلاں تے گیت
ملک دے منے پرے منے عظیم بندیاں لئی شعری نذرانہ

نور و نثر

مصنف

شاعر قادر الکلام، ادیب فطرت حضرت
حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

چھاپن والے

سیٹھ آدم جی عبداللہ بمبئی والے تاجر کتب نو لکھا بازار لاہور

رنگ برنگیاں نظماں، غزلاں، گیت
تے ملک دے منے پروئے عظیم بندیاں لئی شعری نذرانے

توس و مزح

شاعر

شاعر قادر الکلام، ادیب فطرت حضرت حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

ناشر

سیٹھ آدم جی عبداللہ بمبئی والے تاجر کتب نو لکھا بازار لاہور

امتیاز فیاض پریس لاہور

تاریخ اشاعت نومبر 2009ء

بار اول

حسانت کمپوزنگ سنٹر محلہ حاجی پورہ شرق پور شریف

انتساب

میں ایسے مختصر جیسے کتابچے نوں چند اوہناں شخصیتاں دے ناں منسوب کردا ہاں جنہاں وی حیاتی وچ میرا ملن گلن رہیا۔ اوہ میرے مہربان تے پیار محبتاں والے جن شمالا جنت وچ موجاں مانن تے اوہناں نوں بسم اللہ شریف دا ثواب اپڑے۔

☆ حاجی شکیلہ جمال شاعرہ، ہیر خواں، ”ترنجن“ پروگرام ریڈیو پاکستان لاہور

☆ ڈاکٹر جمال ہوشیار پوری

84319

☆ راجا رسالو

☆ محمد آصف خاں ادبی بورڈ لاہور

☆ کنول مشتاق

☆ قاری بشیر احمد شاد

☆ میاں محمد عارف امام مسجد چوک ٹھوکر نیاز بیگ لاہور

☆ خوشنودہ بیگم مدیر ”صدائے خوشنودہ“ لاہور

☆ علامہ عبدالحق ظفر چشتی

☆ مہر کاچیلوی میر پور خاص سندھ

☆ لعل محمد پٹھان میر پور خاص سندھ

عجز آگیں: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

درپن

- ۱۔ بابا اثر انصاری از قلم: خالد عاصی پسرور
- ۲۔ حمد باری تعالیٰ
- ۳۔ حمد باری تعالیٰ
- ۴۔ نعت شریف
- ۵۔ نعت داند زانہ، آقادے حضور
- ۶۔ ختم المرسلین دی نعت
- ۷۔ نبی داپہلایا حضرت ابو بکر صدیق (یار غارتے یار مزار)
- ۸۔ دو جایا رسول دا، حضرت عمر فاروق
- ۹۔ تیجا یار رسول دا حضرت عثمان غنی
- ۱۰۔ چوتھا یار رسول دا حضرت علی
- ۱۱۔ حضرت امام حسن تے حضرت امام حسین
- ۱۲۔ پیراں دے پیر حضرت سید عبدالقادر جیلانی
- ۱۳۔ رب دا محبوب
- ۱۴۔ تجلیات د امرکز
- ۱۵۔ آرزو
- ۱۶۔ صاحبزادہ حضرت میاں جمیل احمد صاحب دے حضور
- شعری نذرانہ
- ۱۷۔ ڈاکٹر عبدالرحمن تائب وٹو
- ۱۸۔ ماواں ٹھنڈیاں چھاواں بروقات والدہ محترمہ حافظہ سید
- افضال شاہ صاحب ریحانوی
- ۱۹۔ بابے محمد شفیق بغدادی دی نیک کمائی آستانہ عالیہ سکیاں کلاں۔
- ۲۰۔ عقیدت دے پھل برائے پیر عتیق الرحمن صاحب
- نقشبندی
- ۲۱۔ حاجی اقبال زخمی
- ۲۲۔ شہراز احمد انصاری صاحب دے والد بزرگوار محمد اسماعیل
- انصاری نوں نذرانہ
- ۲۳۔ صوفی صلاح الدین انصاری (میانوالی)
- ۲۴۔ ہودن لکھ مبارکاں۔ قاری محمد منشا شہزادہ دی اکھاں دی
- ٹھنڈک صاحبزادہ میاں خاں دی شادی خانہ آبادی اتے لکھیا
- گیا سہرا جن ورگا
- ۲۵۔ غزل
- ۲۶۔ گھنگھور گھٹاواں
- ۲۷۔ نگارشات حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری (مزدور)
- ۲۸۔ راہواں وچ رُل گئے۔
- ۲۹۔ رُ گئے
- ۳۰۔ کمال ہو گئی
- ۳۱۔ روشن جن ستاراں
- ۳۲۔ لالچ
- ۳۳۔ سانول دی اڈیک
- ۳۴۔ پھلاں دے گجرے
- ۳۵۔ علم دا چانن
- ۳۶۔ دیس پیارا
- ۳۷۔ لیچ تعمیراتی پروگرام
- ۳۸۔ علامہ عبدالحق ظفر چشتی
- ۳۹۔ پروفیسر ڈاکٹر ڈاکٹر احمد حسین احمد قریشی قلعداری گجراتی
- ۴۰۔ حاجی میاں محمد اقبال زخمی منعم مہروی
- ۴۱۔ نویاں روتاں تے پرانیاں یاداں
- ☆ خراس تے فلور ملاں دا آغا

بابا اثر انصاری

از قلم: خالد عاصی پسرور

ڈاڈی کرماں والی

ہستی عزتاں والی

بابا اثر پیارا

جس دتا خوب سہارا

سب کچھ داتے لایا

اچا رتبہ پایا

بابے سینہ ڈاہیا

کدی نہیں سیس نوایا

داد چنگیری پائی

جیوندا رہوے سپاہی

سر ایہدے سرداری

بابا اثر انصاری

فیض پورے دی دھرتی یارو

جتھے رب نے پیدا کیتی

ماں بولی دا سیوک سچا

ماں بولی دی کشتی نوں

ماں بولی دے وادھے خاطر

تاہیوں بابے سخنوراں وچ

ہر اوکڑ تکلیف دے اگے

کے دی جابر حاکم اگے

جو لکھیا سو چنگا لکھیا

صدیاں تیکر ماں بولی دا

حشراں توڑی رکھیں ربا

کے میدانوں ہار نہ کھارے

حمد خدائے لم یزل (جمال تے جلال)

ذرے نوں آفتاب کرنا ایہہ ہے جمال تیرا
وسدیاں تے عتاب کرنا ایہہ ہے جلال تیرا

اک ساہ توں بچانا ایہہ ہے جمال تیرا
چڑیاں توں باز مروانا ایہہ ہے جلال تیرا

چونڈی سواہ دی اکسیر کرنا ایہہ ہے جمال تیرا
بادشاہاں نوں فقیر کرنا ایہہ ہے جلال تیرا

خزاواں نوں بہار داروپ دینا ایہہ ہے جمال تیرا
ساڑ بہاراں دا سروپ دینا ایہہ ہے جلال تیرا

قطرے وچ ساگر لکانا ایہہ ہے جمال تیرا
وگدے ساگر سکانا ایہہ ہے جلال تیرا

کتے اک تھیں قبیلے کردیوں ایہہ ہے جمال تیرا
کھیر و کھیر و تیلے کر دیوں ایہہ ہے جلال تیرا

بردیاں نوں دیویں عالمگیری ایہہ ہے جمال تیرا
شاہواں نوں دیویں فقیری ایہہ ہے جلال تیرا

کتے نکمیاں نوں رجانا ایں ایہہ ہے جمال تیرا
ساواں نوں بھکھا سوانا ایں ایہہ ہے جلال تیرا

لاغراں نوں کرنا ایں توانا ایہہ ہے جمال تیرا
تنگڑیاں نوں کرنا ایں نمانا ایہہ ہے جلال تیرا

کئی ریشم اطلبساں وچ سوندے ایہہ ہے جلال تیرا
کئی نے تھڑیاں تے بھوندے ایہہ ہے جلال تیرا

بعضیاں نوں دتیاں حیاواں ایہہ ہے جمال تیرا
اکناں نوں بھيٹریاں نگاہواں ایہہ ہے جلال تیرا

کئی سجدیوں نہ سرچاندے ایہہ ہے جمال تیرا
کئی غافل نہ سرنواندے ایہہ ہے جلال تیرا

حمد لکھنوی اثر نوں تاب دتی ایہہ ہے جمال تیرا
پڑھن لئی ام الکتاب دتی ایہہ ہے کمال تیرا

از قلم: فقیر اثر انصاری فیض پوری

حمد باری تعالیٰ

ازلاں توں لے ابدان تیکر رب دی ہیگی شاہی
 کی مجال مارے دم آکے کسے نہ طاقت آہی
 بے پرواہ کہاوے اوہدا ہر تھاں حکم اے جاری
 موت حیاتی دا اوہ مالک ہر شے دی سرداری
 دنیا دے سب شاہ تے حاکم اوہدے دردے بردے
 منگن سارے اوس دے کولوں اپنی جھولی بھردے
 رزق اولاد تے دولت شاہی دیوے جسٹوں چاہوے
 منگتے تائیں شاہ بنا دے شاہ نوں تختوں لاہوے
 کنیاں تائیں بھکھاں ننگاں کنیاں عیش کراوے
 کنیاں تائیں پتر دیوے دھیاں کتے عطاوے
 کدھرے راویں بارش پاوے کدھرے اوڑ لگاوے
 دھی پتران نوں ترسن ماپے اکناں نوں رجاوے
 ذرے وچ لکاوے سورج قطریوں بحر دگاوے
 اثر فقیرا حمد اوہدی پئی ساری دنیا گاوے

حمد باری تعالیٰ

اُتے عرش دے بیٹھ کے ہستائیں
نیڑے شاہ رگ توں وی وسنا ایں

لے کے عزلاں توں قائم اے شاہی تیری

وہی ابدان تک بے پرواہی تیری

تیرا ثانی نہ جگ جہان اندر

تیرا ڈیرا اے بلا مکان اندر

کیسا جگ وا کھیل رچا دتا

کوئی تگڑا تے ماڑا بنا دتیا

تیرا شان بلند یزدان ہیگا

تیرے در دا ہر اک دربان ہیگا

کتے ہرنیاں جال پھساونا اے

کتے شیراں دے مونہیں پاونا ایں

اک ساہ توں زیویں لمیری عمراں

کتے کر دئیں ختم چھٹیری عمراں

تیرے کعبے دا آن تے شان اُچا

تیرا کعبہ اے وچ جہان اُچا

تیرا ناں اے اُچا ہر تھاں ڈٹھا

آقلمتی دا ناں ای ناں ڈٹھا

تیرے در دے ہین گدا سارے

چھوٹے وڈے نئے کردے ثناء سارے

وچ پتھراں لعل لکائے نیں توں

وچ ذریاں سُرُج چھپائے نیں توں

وچ بوند دے ساگر پئے چلدے نیں

اثر ورگے فقیر پئے پلدے نیں

(خانہ کعبہ دے لاگے بہہ کے لکھی گئی)

صَلِّ عَلٰی دِیَاں صَدَاواں

عرشاں تے جدوں گونجن صلّ علی دیاں صداواں، اودوں میں نعت لکھناواں
فرشاں تے فلکاں دیاں مہکن جدوں تھاواں اودوں میں نعت لکھناواں

بنی نہ دنیا سی حالی آپ دا سی نور تارے وچ
قدرت نے سی لکا رکھیا نظارا ہر نظارے وچ
آدم نے عرش اتے پڑھیا آپ دا سی تاواں، اودوں میں نعت لکھناواں
عرشاں تے جدوں گونجن صلّ علی دیاں صداواں، اودوں میں نعت لکھناواں

عرشاں فرشاں ہواواں تے سرکار دا سکھ
میدان پر بت سمندر فضاواں تے شاہ ابرار دا سکھ
جدوں تیک دنیا وچ گونجن گنیاں نداواں، اودوں میں نعت لکھناواں
عرشاں تے جدوں گونجن صلّ علی دیاں صداواں، اودوں میں نعت لکھناواں

گلاباں وچ اے مہک مہکی سرکار دے پسینے دی
ہندی اے گل عرشاں تے سوہنے دے مدینے دی
قطاراں بنھ کے ملک آوندے ویکھن گنبد دیاں چھاواں اودوں میں نعت لکھناواں
عرشاں تے جدوں گونجن صلّ علی دیاں صداواں، اودوں میں نعت لکھناواں

نہ مثال لبھدی اے آپ دے یاراں احباباں دی
 نہ نظیر ملدی اے آپ دے سارے اصحاباں دی
 نیشرب توں مدینہ بنیا و سیاں گھٹاواں ، اودوں میں نعت لکھنا واں
 عرشاں تے جدوں گونجن صل علی دیاں صداواں ، اودوں میں نعت لکھنا واں

بلال حبشی دا صبر ویکھو تتیاں ریتاں تے رُلیا
 یاسر نے عشق کیتا خیب سولی تے تلیا
 ویکھی نور دی بارش ہندی وچ عرب دے صحراواں ، اودوں میں نعت لکھنا واں
 عرشاں تے جدوں گونجن صل علی دیاں صداواں ، اودوں میں نعت لکھنا واں

بے کساں ماڑیاں دا آقا تے تھڑیاں دا داتا
 درّ یتیم نور مجسم بے آسے مڑیاں دا داتا
 کردا اے ہر دکھی تے لطف و کرم دیاں نگاہواں ، اودوں میں نعت لکھنا واں
 عرشاں تے جدوں گونجن صل علی دیاں صداواں ، اودوں میں نعت لکھنا واں

بلا لوؤ اثر نون وی سرکار اپنے روضے تے
 دو جہاناں دے والی تاجدار اپنے روضے تے
 ویکھاں گنبد خضریٰ دے جلوے لکھ لکھ چٹھیاں پاواں ، اودوں میں نعت لکھنا واں
 عرشاں تے جدوں گونجن صل علی دیاں صداواں ، اودوں میں نعت لکھنا واں

نعت سرفیض

کالی کملیٰ والے سرکار مدنی میرا درود سلام قبول ہووے
تیرے کرم دی مینوں اے پہنگھ ہر دم درشن روضے دا آقا حصول ہووے

گنبد خضریٰ دی ٹھنڈی چھاں پٹھاں عاشق صادق نے محفل جما بیٹھے
گجرے درود سلاماں دے ٹانک کے تے آستانے دے اُتے ٹکا بیٹھے

تیرے دین اسلام دے درس سانوں اک جین دا چچ عطا کیتا
گر زندگی لنگھان دے نلے سلہنوں شان دنیا وچ دون سوا کیتا

حرا غار وچ بیٹھ کے دنے راتیں جو سی منگیا تاں یزدان کولوں
تیرا شان خدا نے اچا کیتا شان میری اے تیری شان کولوں

تیرے بردے جگ تے راج کردے جتی اوہناں دی تختاں تے شاہ رکھدے
تیرے یاسر، عمار، بلال تائیں شہنشاہ نے دیکھن دی چاہ رکھدے

تیرے درس تبلیغ نے بدواں نون وچ جگ دے ہے حکمران کیتا
تیرے مکے مدینے دے اُتے رب نے ہے خزانیاں دا ڈاڈھا دان کیتا

ابراہیم خلیل وا مشن آقا ہے عروج تے تہاں پوچا دتا
بیت اللہ وا شان بلند کیتا یثرب تا مین مدینہ بنا دتا

نبی آخری ایں جن و آدم وا توں غمخوار رہیگے گنہ گاراں دے جے
اُتے پربتیاں تیرے نے جھلے پرچم مالی ہیگے رنگے گلزاراں دے جے

لہندے چڑھدے قطب جنوب اندر ڈنکے وجدے تیرے ناں دے نیں
بھات بھات دیاں بولیاں بولن والے رکھدے آرزو گنبدوی چھاں دے نیں

ابو بکرؓ تے عمرؓ عثمانؓ حیدرؓ کیتے وعدے توڑ چڑھا گئے نیں
تیرے پیراں دے نقشاں تے چل کے اوہ سدھاراہ اوہ سانوں دکھا گئے نیں

وچ ساگراں شوہ گرداب اندر تیرے اُمتی تینوں پکار دے نیں
تیرے اُتے درود سلام پڑھ کے نال عقیدت دے ہتھ پسار دے نیں

فقیر اثر انصاری مدینے آکے ہے نعت دا پیش نذرانہ کیتا
آقاؐ کرو قبول سلام ایہدا سلام پیش ایہنے عاجزانہ کیتا
(مدینہ منورہ وچ روضہ اقدس دے لاگے بہہ کے لکھی گئی۔)

نعت دا نذرانہ

آقا دے حضور

(فقیر اثر انصاری فیض پوری)

جدوں وی مینوں غم ستاندے نیں اودوں میں نعت لکھنا واں

اپنے تے پرانے چھوڑ جانڈے نیں اودوں میں نعت لکھنا واں

آقا مدنی ماڑے لپاں دا سہارا اے

طیبہ وادی وچ پیگا سوہنا دوارا اے

داوڈ نوں زبور پڑھدیاں دیتدا چکارا اے

موسیٰ، عیسیٰ وی آقا دی بشارت رہے ستاندے نیں اودوں وی نعت لکھنا واں

جدوں وی مینوں غم ستاندے نیں اودوں میں نعت لکھنا واں

انجیل وچ سرکار دی واضح بشارت آئی اے

ابن مریم نے کھول کے تفصیل سمجھائی اے

فارقلیط آون گے جیہڑا عرب دا ماہی اے

عرشاں تے ناں لکھیا حضرت آدم تکاندے نیں اودوں میں نعت لکھنا واں

جدوں وی مینوں غم ستاندے نیں اودوں میں نعت لکھنا واں

آقا نے آ کے عرب دی کایا سی پلٹائی

لات منات تے عزی دی کر دتی سی صفائی

نکلیاں نکلیاں گلاں توں عربی کر دے سن لڑائی
 اج اوہ اک دو جے نوں اپنے گل نال لاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں
 جدوں وی مینوں غم ستاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں
 گنبد خضریٰ تے حاضری ملائک نے دیندے آکے
 کردے نے زیارت دروداں دے نغمے سناکے
 فیر نوں آؤندے نے ملائک ادب بجا کے
 نہ حشر تک آؤندی اے واری جیہڑے آکے جاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں
 جدوں وی مینوں غم ستاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں
 ہووے سدھر پوری ویکھاں میں وی مدینے نوں
 چمماں روضے دیاں جالیاں ٹھنڈ پاواں سینے نوں
 کدی دن آوے گا آقا سدن گے کمینے نوں
 کیڈے بختاں والے نے جیہڑے زیارت پاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں
 جدوں وی مینوں غم ستاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں
 بیتی عمر ساری خورے کدوں اوہ ویلا آوے گا
 درتے بلا کے آقا درشن کراوے گا
 کالیوں آئے بگے کدوں کرم فرماوے گا
 اثر دے تصور اں وچ نظارے جھلملاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں
 جدوں وی مینوں غم ستاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں
 اپنے تے پرانے چھوڑ جاندے نیں اودوں میں نعت لکھناواں

ختم المرسلین ﷺ کی نعت

دم دم نال درود پڑھاں میں ، ساہ ساہ نال سلاماں
عطر پھلیلوں منہ نوں دھو کے نعتیہ لکھاں کلاماں

پاک نبیؐ دا نور خدا نے رکھیا قطب ستارے
سب دنیا توں پہلاں سی اوہ مار دا رہیا چمکارے

او سے نوروں دنیا خلقی سارا جگ بنایا
کلیاں پھل سہاؤن پانے خوشبو ذہن مہکایا

سورج چن ستارے رب نے اسمائیں چمکائے
او سے نوروں دُپ اکبر قوس و قزح بنائے

خلق پیارتے مہراں دا اوس جگ نوں سبق پڑھایا
حق داراں نوں حق سی ملیا آمنہ مائی جایا

گھر عبد اللہؐ شہر مکے وچ اوس ولادت پائی
ہجرت کر کے گیا مدینے شہر دی شان ودھائی

جھتے جھتے نام خدا دا اوتھے نام اوہناں دا
اثر فقیر اے دلوں بجائوں نفر غلام اوہناں دا

نبی صلی اللہ علیہ وسلم اور پہلا یار

حضرت ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ (یارِ غارتے یارِ مزار)

صدقاں صبراں شکراں والا ہے صدیق پیارا
سب توں پہلاں پاک نبیؐ دا ملیا اوس دوارا

پاک نبیؐ دے ناں دے اتوں دولت مال سی واری
ہر طراں دی پاک نبیؐ نال کیتی جان نثاری

ہجرت ویلے پاک نبیؐ نال غار ثور وچ آیا
اڈی رکھ کے گھڈ دے اتے بیسی ناگ لڑایا

جدوں بلالؓ دے تائیں رمل کافراں ذک پوچایا
ابوبکرؓ نے رقماں دے کے سی بلالؓ چھڈایا

جگر دا گوشہ دھی پیاری سرورؐ نال ویاہی
آثر فقیر نے شعراں دے وچ ہے تعریف سنائی

دو جایار رسول صلی اللہ علیہ وسلم دا

حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ

دوبارہ یار نبی سرور دا پائی شان سوائی
پاک نبی دے نانویں اپنی جندڑی عمری لائی

اوپر کی نسبت تے جلاوات دین دا شان ودھایا
حضرت کیتی طرف دھینے گرتے بار بھلایا

تیس اٹھ کے پہرہ دیندا کروا سی نگہبانی
بدوں خلافت عمر نے پائی مشعل بلی نورانی

بہت مقدس وچ بلایا حضرت عمر دے تائیں
نال غلام دے عمر کیا سی خوف کھاہدا اس ناہیں

پابی شہری پیش سی کیتی سادگی جدوں تکائی
اثر فقیہ ایار نبی دے شان نرالی پائی

تبیایا رسول ﷺ وا حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ

پاک نبی وایار اسے تیجا ہتھہ وا ٹخی وایا
میں اسرار توں وا بار بیٹے مال اسباب وایا

یس نبی وایا پیہری مقدمے اندر وایا
نہت سہلی تہاں وہی ٹخی بھی گنے وایا

ذوالفقارین و التقاب کی پایہ دو نورانی وایا
علی غایت پاک بنی وایا پایا نور اجالہ

ہو شہید خدا سے راہ وین شان شہادت پائی
اثر نے اوہدی سماں حقیقت شعراں وین سماں

چوتھایا ز رسول ﷺ ہوا
حضرت علی مرتضیٰ رضی اللہ عنہ

چاپے دا پت پاک نبیؐ دا ابو طالبؓ دا جانی
کعبے وچ ولادت پائی کامل مرد ربانی

جنگ بدر وچ نال کفاروں کیتی ایس لڑائی
ماری تیغ ولید نوں ایسی اوہدی ہوش بھلائی

خیبر دا درپٹ نوگایا مرہب مار مکایا
قلعہ خیبر دا فتح سی ہویا ایسا شان سوایا

پائی شہادت مسجد اندر نجف دے وچ دفنایا
اثر فقیر نے ابو ترابؓ دا شعریں حال سنایا

حضرت امام حسن رضی اللہ عنہ تے

حضرت امام حسین رضی اللہ عنہ

پاک نبیؐ دے دوہتے. دونویں فاطمہؑ زہریؑ جائے
ابو طالبؑ دے پوتے بیسن علیؑ نے گود کھڈائے

وڈا ویر اے حسنؑ پیارا شبر لقب ٹکایا
چھوٹا ویر حسینؑ پیارا لقب شبیرؑ اے پایا

حسن ولیؑ نے بعد علیؑ دے تخت تے تاج سی پایا
ایپر چھڈیا تخت حکومت گوشے نوں اپنایا

موزیاں زہر حسنؑ نوں دتا حسنؑ شہادت پائی
جنت البقیع دے اندر تربت گئی بنائی

امام حسینؑ نوں بیعت کرن لئی سی یزید بلایا
ایپر بیعت دے لائق نہ سی مگر شیطان لے لایا

پیرانے کے پیر حضرت سید عبدالقادر جیلانی رحمۃ اللہ علیہ

سید القادر سید جیلانی اپنی شانوں والا

ابید عالم، صابر، شاعر مان تراناں والا

ماری عمر عبادت انداز حضرت نے کزاری

وتے دے ویچ بیٹھ جیلانی چھدی دنیا داری

بے پرواہی وچوں خصہ رب دے کولوں پیایا

پورے کجڑہ ویچ مریدان حضرت نے ورتایا

دنیا بھرا تاریا حضرت ہے کرامت بھاری

پورانے تائیں قطب بنایا نگہ جاں پیر نے ماری

وہی بغداد دے ڈیرا الیا ہے محبوب سبحانی

اثر فقیہ نے شعراں دے ویچ دی کل کہانی

84319

رب و محبوب

شہنشاہ زمانے کے آگے آگے تے متھا پیدے کے آگے آگے
نبی پاک و سچے نے سب تھائیں تھیں محبوب زمانے کے

قیہ کہ کی ہا تھتے نہ سچے بائیں ماں زمانے کے
جد سے ہمارے سچے تھیں تو انکی تھیں سچے

یا رسول اللہ تیرے ہر اسے تاجنہ آگے تھیں تھیں تھیں
ایسے تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں

نہیہ خضکی و محبوبہ پر تھیں تھیں تھیں تھیں
ہر اسے تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں

تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں
تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں

مٹ گئے زمانے تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں
تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں تھیں

ناں گونجیا تیرے بلاں دا اے زندہ ناں اج یاسر عمار دا اے
چرچے ہن خبیث دے جگ اُتے ذکر جاری اصحاب کبار دا اے

ابوبکر تے عمر عثمان حیدر اجر پاگئے نے غمخواریاں دا
خاک اوہناں دے پیراں دی بنی سرمہ پایا رتبہ اے غمگساریاں دا

تیرے غازی شہید نے زندہ سارے تواریخاں وچ نام مہتمام دا اے
دین اسلام وچ جگ دے ہويا روشن زندہ ناں حسین امام دا اے

لہندے چڑھدے شمال جنوب اندر بانگاں ملیاں تیرے ناں دیاں نہیں
سنگتاں آ آ موجاں مان دیاں آرزواں نت گنبد دی چھاں دیاں نہیں

درود سلام دے گجرے پروکے تے تیرے درتے اُمتی ٹکاندے رہسن
تیرے گلپاں بازاراں دی خاک عاشق وچ اکھاں دے سرمہ پاندے رہسن

فقیر اثر نوں فیربلاندے رہنا اپنے در دی دید کراندے رہنا
چمے آکے روزے دی جالی مُڑ مُڑ ستے ایس دے بخت جگاندے رہنا

(مسجد قبا مدینہ منورہ وچ لکھی گئی)

تجلیات دامرکز

خانے کعبے تے وسدا نور ڈٹھا
ہر ذرے وج لکیا طور ڈٹھا

بیت المعمودی کعبے تے چھاں ہیگی

امن چین لئی کعبہ تھاں ہیگی

عرش بریں دے تھلے ایہہ چمکدا اے

دیکھن والے دا مکھڑا دکدا اے

اتھے کیتے طواف ملائکاں آ کے

نوری مستھیاں نوں جھکا جھکا کے

فیر آدم دا دور سہانا آیا

ابراہیم دا فیر زمانہ آیا

نبی آخری شان بلند کیتی

ڈگی کعبے دی اچی کندھ کیتی

ان گنت لوکائی آئی اتھے

سمھناں آ کے گردن جھکائی اتھے

کئی قافلے ٹر گئے آکے تے

خانے کعبے وچ قلب چمکا کے تے

ہر ویلے نورانی برسات ہندی

دن عید تے رات شہرات ہندی

ہر دن اجالے بکھیرد اے

کیڈا سوہنا منظر سویر دہا اے

جدوں پڑھدے قاری قرآن تیرا

آؤندا سمجھ دے وچ اے نشان تیرا

فقیر اثر دی پوری مراد ہونی

کعبہ تک کے رُوح اے شاد ہونی

(خانہ کعبہ دے نیڑے مقام ابراہیم اُتے لکھی گئی)

آرزو

اللہ پاک نے کرم کمال کیتا اپنے گھر دا درشن کرا دتا
پہلوں جتھے فرشتے طواف کردے حضرت آدم فیر کعبہ بنا دتا

نبی نوح دے وچ طوفان تریا ناں کعبے دا ہڑ بھلا دتا
فیر ابراہیم خلیل آکے رل کے پتر دے نال سجا دتا

نبی آخری دا جدوں دور آیا نبی پاک نے کعبہ مہکا دتا
فیر سارے اصحاباں خلیفیاں نے اپنے دور وچ جگمگا دتا

اوس کعبے دے بوہے تے کندھاں تکیاں صفا مروہ دا چکر لگا دتا
طواف کعبے دا کر کے خوش ہویا حجر اسود وی بوسہ وہ آ دتا

وچ منی مزدلفہ عرفات بہہ کے رکن حج دے کر ادا دتے
خطبہ حج دا سنیا مسجد نمرہ جبل رحمت تے ہتھ اٹھا دتے

غارِ ثور تے غارِ حرا تک کے صلّ علیٰ وا ورد کما دتا
مسجد عائشہ تے فیر احرام بنھیا پسی عمرے نے شوق ودھا دتا

آبِ زم زم پیتا رج کے تے سارے مکے دا چکر لگا دتا
جنت المعلیٰ وچ جا کے تے فاتحہ پڑھ کے تے پوچا دتا

فیر شہر مدینے ول سفر کیتا روضہ اقدس دا ادب بجا دتا
گجرے درود سلام دے پیش کیتے بار بار ایہہ عمل دہرا دتا

جنت البقیع وچ جا کے تے اکھیاں رو رو نیروگا دتا،
أحد پہاڑ دے دامن وچ جا کے تے امیر حمزہؓ دا ذکر سوا دتا

ذّرے ذّرے وچ لگے آفتاب ڈٹھے مولا قطرے وچ ساگر لگا دتا
نقش قدم حضور دے چم کے تے سر سجدے دے وچ پا دتا

دیکھی عرب دی جوہ نورانی پھر کے مولا نخلستان اُگا دتا
ساری دنیا دے مُلکاں تھیں آئے حاجی جھک کے سب نون سلام دے دتا

ہوئی آرزو پوری اِنج مدتاں دی گنبد خضریٰ وی مولا دکھا دتا
فقیر اثر انصاری نون سد کے تے کر کملی والے پورا چا دتا
(أحد پہاڑ دے دامن وچ حضرت امیر حمزہؓ دے مزار مبارک کول لکھی گئی)

پیر طریقت، رہبر شریعت صاحبزادہ حضرت میاں جمیل احمد صاحب
سجادہ نشین آستانہ عالیہ شیر ربانی شرقپور شریف دے حضور

شعری نذرانہ

ح: حضرت میاں شیر محمد دتے فیض اماندے
صاحبزادے دنیا دے وچ اگے پئے ورتاندے
ض: ضعیفی دے وچ حضرت کر کے سفر دوراڈے
بخت مریداں دے سنوارن ساڈے تے تہاڈے
ر: رحمت رب دی چھم چھم وسدی ، دنیا جھولیاں بھردی
بحر تصوف دا اے جاری شان اچی ایس گھر دی
ت: ترک کیتی اے دنیا ایہناں رب نال لو لگائی
پاک نبیؐ دے عشق دے اندر ایہناں عمر لنگھائی
م: مولا نے ایہناں دا ڈنکے چارے کوٹ وجایا
لہندے چڑھدے دھماں دھمیاں شان دو بالا پایا
ے: یاراں دے یار نے حضرت مل کے تے مسکاندے
فیض روحانی وافر پایا اگے پئے ورتاندے
الف: ایہناں نہ جھڑکیا سائل ، خلق دے نال بلاندے
آستانے تے جیہڑا آوے لنگر نال رجاندے
ن: نورانی خطہ ہیگا شرقپور شریف دا بھائی

راوی کنڈھے ایہہ آستانہ جھکدی آ لوکائی
 ج: جہالت ختم کرن لئی ایہناں درس بنائے
 آؤندے نے ان پڑھ جو بچے غور دے نال پڑھائے
 م: محبت ، الفت ، شفقت وصف ایہناں دا جاتا
 اکثر وچ عبادت شب نوں کردے نیں جگراتہ
 ی: یاری نال خدا دے لائی چھڈ کے دنیا فانی
 دنیا وچ اسلاف دی ہیگے میاں جی پرنشانی
 ل: لا الہ— دا ورد زبانے لب تے ہن صلواتاں
 دعا فقیراں تے رحم اللہ خیراں تے برکاتاں
 الف: ایس زمانے اندر بیٹھے گوشہ مل کے
 مہک ایہناں دی جگ وچ کھلری دیوا روشن بل کے
 ح: حمداں ، نعتاں وعظ نصیحتاں سن دے تے سناندے
 پتل تائیں کر توجہ سونا ہن بناندے
 م: مینوں وی دعوت اتے حضرت جی بلایا
 دسترخوان وچھا کے ایہناں پیار دے نال رجایا
 د: دولت عرفان دی ونڈن کر دے راہ نمائی
 اثر فقیراں دے دے وچ بیٹھے جن لکائی

نتیجہ فکر: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

ڈاکٹر عبدالرحمن تائب وٹو

شاعر: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

ڈ: ڈاکٹروی اے تے ویدوی اے نالے شاعروی اے ادیب وی اے
 اللہ پاک نے سوجھ عطا کیتی نیا دنیا ہو یا طبیب وی اے
 الف: اج دے دور پریشان اندر وٹو دا رہندا ایہہ پھل پیار والے
 کر کے سدا مہمان نوازیاں ایہہ جھنڈے گڈے نے ایس وقار والے
 ک: کدی نہ کاہلا ہو ملدا نہ ای ڈھل تہا بل توں کام لیندا
 کردا رہندا علاج مریضاں دا ایہہ دوا دے کے واجبی دام لیندا
 ٹ: ٹوہراں چھڈ چودھراہٹاں نوں طبع ول درویشی دے لا بیٹھا
 نرم نازک کنجواب تے سون والا گزر واسطے ٹاٹ وچھا بیٹھا
 ر: رحمت خدا دی اوس اُتے جس ماں نے پتر ایہہ جایا اے
 لوری دے کے کلمے شریف والی وضو کر کے دُڈھ پیایا اے
 ع: عبد الرحمن تائب دیاں دھماں دھمیاں نے ساندل بار اندر
 عقلمند ، دانا سیانا بندہ، نیا ہو یا اے خویش پروار اندر

ب: بوہت واری مل کے میں تکیا علم دوست وی اے وفادار وی اے
 بیلی بیلیاں دا الفت پیار والا یار یاراں دا ایہہ غمخوار وی اے
 د: دولت دانائی وی ایس تائیں اللہ پاک نے وافر عطا کیتی
 پردے شب دیجور دے پاڑ کے تے اپنے علم تھیں ایہنے ضیاء کیتی
 الف: اللہ دے پاک حبیب دا ایہہ نیک امتی عاشق زار وی اے
 لکھدار ہندا ایہہ نعتاں سرکار دیاں ایہدے قلب وے وچ چکار وی اے
 ل: لے کے بچپن شباب تیکر ایہنے کسے دا دل دکھایا ای نہیں
 دور آیا بزرگی دا ایس ویلے حق داراں دا حق دبایا ای نہیں
 ر: رہائش ایہدی فیروز وٹواں وچ لہندے چڑھدے دنیا جان دی اے
 کاشت کار مثالی سبحان اللہ جانچ ایسوں فصل اگان دی اے
 ح: حکمت جانے شاعر وی اے، لکھ کئی کتاباں بنا بیٹھا
 علم ادب نوں گھریں اپڑان دے لئی زر لا کتاباں چھپوا بیٹھا
 م: مہر، محبت پیار الفت ایہناں پھلاں دے گجرے تیار کردا
 آؤن واڑے حلقہ احباب اُتے پناں مل دے رہندا نثار کردا
 الف: اللہ نے بھاگ لگایا ڈا ہڈا عزت شان وی اے آن بان وی اے
 خویش قبیلہ رشتے داریاں وی سکیاں بھائیاں دامان تران وی اے
 ن: ناں سوہنا ایہدا تھاں سوہنا خاندان پرور کمال دا اے
 لہو جگر دا پا کے دیوے اندر تائب رات ہنیر وچ بالدا اے

ت: تداى لکھدا قصیدے شاعر بند ورت کے جدوں سبھان ہندی
تاہیوں اثر انصاری نے شعر لیکے قدر والیاں نوں پچھان ہندی
الف: آتے سہی اک وار تائب تیرے راہواں وچ پکاں وچھا دیواں
لے کے پھل عقیدتاں الفتاں دے ہار پرو کے گل وچ پا دیواں
ء: آج دی افراتفری اندر تائب نشانی اسلاف فقراء دی اے
عابد زاہد تے بندہ درویش ہیگا ایہنوں لوبھ نہ حشم و جاہ دی اے
ب: بوہت مسودے لکھی بیٹھا زلفاں شاعری دیاں سنوار دا اے
چھپدا رہندا اخبار رسالیاں وچ کنیاں محفلاں تاہیں شنگار دا اے
و: ودھ کے کرے بھلیاں تائب فیروز وٹواں وچ وہار چنگا
ہے ایہہ پکا نمازی ایمان والا نیک سیرت تے نیک کردار چنگا
ٹ: ٹر کے جدوں مسیت جاندا ایہدی عاجزی تکمن دے لائق ہندی
کچھ بن کے جدوں دکھائے تے ہے اودوں لوکائی شائق ہندی
و: وعدے دا ایہہ پابند ہیگا امانت دار تے بندہ سچیار ہیگا
فقیر اثر انصاری نے تکیا اے تائب روشنی دا مینار ہیگا

پیر طریقت رہبر شریعت حافظ سید افضل شاہ صاحب ریحانوی سینفی محمدی

ہو راں دی والدہ محترمہ دی رحلت اتے لکھی گئی نظم

15 اکتوبر 2009ء نوں ختم شریف چالیسویں دی محفل وچ پیش کیتی گئی۔

ماواں ٹھنڈیاں چھاواں

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نیں، ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نیں

جنت دیاں ہواواں نیں، جنت دیاں ہواواں نیں

پھلاں دی مہکار نے ماواں

الفت مہز پیار نے ماواں

شفقت دی آبخار نے ماواں

ماں دے پیراں پٹھاں جنت ہندیاں دور بلاواں نیں

ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نیں، ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نیں

گودی ماں دی بخت سنوارے

جھولی ماں دی خوب نکھارے

ماں دے ویٹھے وچ چمکارے
 ماں دی نیک تربیت تائیں سعادت کہیا علماواں نہیں
 ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں، ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں

بالاں نوں ماں سینے لاوے
 پوہ وچ سکی جگہ سواوے
 خود گلی تے رات لنگھاوے
 پت نوں سینے دے نال لاکے تکدیاں ناز اداواں نہیں
 ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں، ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں

گن گن گھڑیاں وقت لنگھاندی
 آخر گھڑی سہانی پاندی
 پت دے متھے سہرے لاندی
 پت لئی لہھ کے نونہہ لیاوے خوب سہاندیاں چھاواں نہیں
 ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں، ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں

پت نوں چوریاں کٹ کھواوے
 دھیاں پال کے ماں ویا ہوے
 عیدیاں اتے عید پوچاوے

بھاویں پت نہ دھیلہ دیوے تکدیاں راہ نگاہواں نہیں
 ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں، ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں

ماں دی قدر جہاں نے پالئی

جنت دے وچ جگہ بنا لئی

اوہناں رب دی من رضا لئی

روز حشر نوں میل نے ہندے ہندیاں معاف خطاواں نہیں

ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں، ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں

شاہ صاحب دی ماں مثالی

جسے دین دی شمع اے بالی

پت نوں ملیا رتبہ عالی

اثر فقیر اگور اوہدی نوں رب دیاں خاص پناہواں نہیں

ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں، ماواں ٹھنڈیاں چھاواں نہیں

جنت دیاں ہواواں نہیں، جنت دیاں ہواواں نہیں

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ

نتیجہ فکر: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

بابا غلام حسین المعروف

بابے محمد شفیق بغدادی دی نیک کمائی

آستانہ عالیہ سکیاں کلاں نزدنین سکھ لاہور

از قلم: فقیر حاجی اثر انصاری فیض پوری

رب دے بندیاں بندگی کر کے شان نرالا پایا اے

اللہ پاک نے ناں اوہناں دافلکاں تے لکھوایا اے

اٹھدے بہندے کرن عبادت کردے ذکر اذکاراں نہیں

روندے رہندے بجز نیازوں چھڈ کے گھرتے باراں نہیں

صبح تے شامیں دن تے راتیں رب داناں دھیاندے نہیں

اتھے اتھے دو جہانیں اجر خدا توں پاندے نہیں

نیویاں نظراں نرم دلاں دے گوشے وچ لک بہندے نہیں

لک چھپ کے اوہ دنیا کولوں رب تھیں رستے لیندے نہیں

بابے محمد شفیق ہوراں وی کیتی نیک کمائی اے

نیک پیو دا ساؤ پتر نیک ایسہاں دی مائی اے

وچ پنجاب دے راوی کنڈھے جنم بابے جی پایا اے

شیخوپورے ضلع دے اندر بچپن جہاں مہیا اے

کیتی غور سی بابے ہوراں دنیا تاں ایہہ فانی اے

اتھے سب کجھ چھڈ جانا اے کوئی شے مال نہ جانی اے

ایویں میری میری کرئیے نہ تیری نہ میری۔ اے
 فانی دنیا دے لئی بندہ کردا ہیرا پھیری اے
 ایہہ گل من دے وچ بٹھا کے چھڈیا باغ بہاراں نوں
 بھین بھراتے ماں پوچھوڑے بھل گئے بیلی یاراں نوں
 سکیاں وچوں ٹر کے بابے پیدل پنڈھ مکایا سی
 جی بمبئی بھارت دے اندر پھیرا بابے پایا سی
 اوتھوں بیٹھ جہاز بحری وچ کیتے سفر لمیرے سن
 اُڑنے جا ایران دے اندر وڈے کیتے جیرے سن
 اوتھوں ٹر کے وچ عراقے، بابا جی سدھائے سن
 دجلہ تے فرات دی ڈٹھے کربل دے ول آئے سن
 امام حسین تے ہور شہیداں دے روضے دیکھے جا کے
 کیتا حج مکے وچ جا کے وچ عرفات مے آ کے
 کل مناسک حج دے ایہناں پورے نال محبت کیتے
 ڈٹھا سوہنا شہر مدینہ فیض نبیؐ توں لپتے
 آئے فیر بغداد دے اندر جتھے پیر جیلانی نہیں
 چالی سال گزارے اوتھے پائے فیض روحانی نہیں
 پیر پیراں دے فیض روحانی بے شمار عطایا اے
 ہر اک لمحہ وچ عبادت بابے جی لنگھایا اے
 ملی فقیری تے درویشی سی ولایت پائی۔

جیہڑی نعمت ملی سی او تھوں اگے دی ورتائی
 آئے پاکستان دے اندر جتھے جنم سی پایا
 کجھ چر سکیاں دے وچ آ کے بابے فیر لنگھایا
 غلام حسین بھتیجے اتے رنگت خوب چڑھائی
 آخر پردہ پایا بابے آ گیا حکم الہی
 سکیاں وچ مزار بابے دا غلام حسین بنایا
 اتھے عرس سالانہ ہندا لنگر دی ورتا یا
 عالم فاضل حافظ قاری نعت خواں نے آؤندے
 پہلی رات شبینہ ہندا تلاوت ہین سناؤندے
 دوجے دن تقریراں ہندیاں نعتاں وی سناندے
 تیجے دن قوالی ہندی لنگر رج رج کھاندے
 غلام رسول تے غلام حسین نے ہے ایہہ بھار اٹھایا
 دولت مال تے ویلا اپنا ناں بابے دے لایا
 یا رب صدقہ نبیؐ سرور دا رونق کریں دو بالا
 سکیاں دے وچ چار پھیرے ہو جائے اثر اجالا
 اثر فقیر وی آؤندا اتھے آ کے شعر سناندا
 آخر وچ سلام پڑھاندے جگ شرینی کھاندا

نوٹ: ایہہ نظم خود حاجی اثر انصاری فیض پوری نے 22 ویں سالانہ عرس سکیاں کلاں وچ پڑھی۔

بفرمائش: چوہدری غلام حسین انسپکٹر ایکسٹرنل اینڈ ٹیکسیشن

سجادہ نشین آستانہ عالیہ بابا محمد شفیق سکیاں کلاں نزد فیض پور خورد

عقیدت دے پھل

پیر طریقت رہبر شریعت پروردہ آغوش ولایت قائد کشمیر

حضرت مولانا علامہ پیر عتیق الرحمن صاحب نقشبندی مجددی فیض پوری

سجادہ نشین آستانہ عالیہ ڈھانگری شریف میر پور آزاد کشمیر

پ: پیراے وچ زمانے کامل سبق طریقتاں دے پڑھائی جانداں

رہبر ہے ایہہ شرع شریعتاں دا اللہ نبی دا حکم سنائی جانداں

ی: یاری نہ دنیا دے ہال لائی لو لائی اے ایہناں یزداں دے نال

نبی پاک دے عاشق صادق ہیگے، ذوق شوق اے بڑا قرآن دے نال

ر: رب نے کرم کمایا ایسا پلایا ولیاں دی گود نورانی اندر

دنیا قائد کشمیر دا لقب دتا جھب پہنچدے نیں پریشانی اندر

ع: عالم فاضل دیندار ہیگے واعظ خوش الحان زمانے اندر

ساؤ پیو دے پتر لائق ہیگے جوں ہندا اے لال خزانے اندر

ت: ترک کیتے لالچ طمعے اینہار، وچھیا رہندا اے دسترخوان ہر دم

میزبان ہیگے آن بان والے آوندے رہندے نے بوہت مہمان ہر دم

ی: یاراں دے یار غمخوار وی نے دکھیاں لاغراں دے غمساوی نیں

محرم راز نے بیلیاں سنگیاں دے علم ادب دی رنگی آبشار وی نیں

ق: قناعت تے صبر رضا والے سجدہ شکر دا بین ادا کردے

مجدد الف ثانی دے مداح ہیگے بوند وچوں نیں جاری دریا کردے
 الف: اج دے دور پر آشوب اندر حضرت صاحب صدیقی لکار ہیگے
 سوجھ بوجھ سیاست دی بڑی پائی گویا قوم دے ایہہ سردار ہیگے
 ل: لہندے چڑھدے پتیاں دھماں نت ایہدے نورانی افکار دیاں
 وچ ڈھانگری شریف آستانہ ہیگا چمکاں ہر دم اتھے انوار دیاں
 ر: رحمت دا ایسا مینہہ وسیا میر پور دے وچ دہائی ہیگی
 آزاد کشمیر دے وچ نیں ایہدے چرچے بخشش رب نے شان وڈیائی ہیگی
 ح: حلقہ مریداں دا لماں چوڑا اپنے ملک وچ بے شمار ہیگے
 بیرون ملک وی بے شمار ہیگے نیک سیرت سب نیک کردار ہیگے
 م: مولانا عتیق الرحمن صاحب جانن والے نیں راز اسرار تائیں
 فیض پوری مجددی نقشبندی تاری جاندے نیں شوہ منجدھاراں تائیں
 الف: ایہناں دے کی کی وصف دساں آن بان والے ہن شان والے
 اکو مکدی گل مکائی اتھے نبی پاک والے تے یزدان والے
 ن: نذر نیں ایہناں دے شعر میرے وچ شعراں دے وصف بیان کیتے
 سید اجمل حسین گیلانی شاعر پیش ایہناں دے ذکر عنوان کیتے
 نوٹ: یہ شعر دا پہلا اکھر جوڑوتاں ”پیر عتیق الرحمن“ بن والے۔ حروف تہجی شعراں نال ملا کے پڑھو۔

شاعر نو جوان: سید اجمل حسین گیلانی مظفر آباد آزاد کشمیر
 حال خطیب جامع مسجد شیر بانی فیض پور خورد

حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

حاجی اقبال زخمی

ح۔ حمدان نعتاں لکھنے والا ادب دی جوت جگا ون والا

نال اڈم دے ہر مہینے ”لکھاری“ نوں چھپوا ون والا

الف۔ ایہدے کم نرالے ملدا ناں پیاراں سی

ادبی ڈیرا اوس بنایا ماردا رہیا لشکاراں سی

ج۔ جیاموسی داناں اوس کڈھیا سارعی دنیا جان گئی اے

شاعر اے تے ادبیاں اندر اوہدی ودھ ہن آن گئی اے

کی۔ پاری نال ادب دے لائی لکھاریاں دا غمخواروی سی

”ادارہ پنجابی لکھاریاں“ اوہدا بیلیاں دا دلداروی سی

الف۔ اوہنے جھڈ غزلاں نظماں یاری نعت دے نال سی لائی

نعتاں دی ہر سال بسالے سوہنی جیہی کتاب چھپوائی

ق۔ قریشی محلے اندر ناں ایہدے دے ڈنکے وچ گئے

ساری دنیا اندر ایہدے گھر گھر ہن رسالے سج گئے

ب۔ بیو پار ادب دا کیتا سکو لے سبق پڑھایا ایہناں

ماں بولی نال پیارشی ایناں پرچم ادب جھلایا ایہناں

الف۔ اج دے دور دے اندر ایڈا کون پیار کرے گا

ایہدے وانگوں مہنگ سے وچ کھیڑا زر نثار کرے گا

ل۔ لاہور دے لاگے ایہناں ساری عمر لنگھا چھوڑی اے

انڈیا اندر جا کے ایہناں دی شان ودھا چھوڑی اے

ز۔ زر نہ کٹھا کیتا ایہنے نال کتاباں گھر شنکاریا

حرص طمعے نوں روہڑ کے ایہنے بیڑا صبر تے شکر داتا ریا

خ۔ خدمت علم ادب دی کیتی نمبر نعتاں دے چھپوائے

الفت مہر پیاراے ونڈیا ایس نہ کسے دے دل دکھائے

م۔ محبت دا ایہہ پیکر فانی جگ نوں چھوڑ گیا اے

شاعراں تے ادیبوں دے وچ پانرالی تھوڑ گیا اے

کی۔ یاراں تائیں ہجر ایہدے نے نکل جان بنل چھوڑیا اے

آثر انصاری ورگے صابر ایہدے نے غم روا چھوڑیا اے

شہراز احمد انصاری صاحب دے والد بزرگوار بانی انصاری سٹور نزد پنوراما سنٹر بالمقابل
مسجد شہداء مال روڈ لاہور دے حضور شعری نذرانہ

محمد اسماعیل انصاری

از قلم: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

پاکستان نہیں ایذا ایہہ سوکھا بنیا، ایہدیاں نینہاں وچ لہو جواناں دا ہے
دے کے کنیاں قربانیاں ایس دے لئی تحفہ پیش کیتا عزتاں آناں دا ہے

اوہناں غازیاں مرد جواناں وچوں محمد اسماعیل مثالی ہین
اوہدی رت وچ آبرو غیرتاں دی ڈلھکاں مار دی ہوئی لالی ہین

مال دولت جائیداداں نوں چھڈ کے تے کیتی ہجرت ایس جوان نے سی
آکے شہر لہور وچ ڈیرا لایا کرم کز دتا یزدان نے سی

اسماعیل انصاری نے اتھے آکے یاری محنت مزدوری نال لائی سی
اک ہٹی بھرا دے ناں اتے ایس لائق بھرا بنا لئی سی

کپڑے ورن تے سین دا کم کیتا اسحاق ٹیلر دا ناں چمکا دتا
لہندے چڑھدے دھن پر بت تائیں اپنے ویر دا ناں پوچا دتا

مال روڈ لہور وچ ایہہ غازی دساں نوںہاں دی کر کے کھاوندا سی
بڑی سرت والا عقل فکر والا دل کسے دا نہ دکھاوندا سی

اللہ پاک نے ایسا بھاگ لایا اک دانیوں بوہل عطا ہو گئے
ملیا غیب تھیں ایہناں نوں رزق وافر ایہہ شمار نے وچ امراء ہو گئے

تاجر ہین ایہہ اچے اصول والے دیانتداری اے سب دا اصول بیگا
نکا وڈا انصاری سٹور اندر اپنے کم دے وچ مشغول بیگا

محمد اسماعیل جو پودا لایا سنگھنی اوسدی اج اے چھاں ہیگی
سبھی ہجر فراق روانہ ہوئے نال رونقاں دے پرتھاں ہیگی

شہراز احمد انصاری نے کر محنت شان پیو دا ہے ودھا دوتا
جیہڑا اوہناں نے دیوا بالیا سی اوہنوں اک فانوس بنا دوتا

اپنے باپ دے ناں نوں قائم رکھیا اک ٹرسٹ نرالا بنا کے تے
جیہدے وچ نے شعبے بوہت سارے لوکی پاندے نے فائدے آکے تے

اک اکھاں دا ہسپتال بنیا مفت عینکاں لینز دوائیاں دیندے
اک درس قرآن دا جاری بیگا ٹھہر دے لوکاں نوں لیف تلائییاں دیندے

ہر مہینے بلا انصاریاں نوں کر دے ہین مہمان نوازیاں ایہہ
سدھے راہ تے چل کے وچ دنیا سانبھی جان دے نے سرفرازیاں ایہہ

اسماعیل ٹرسٹ وچ آ دنیا اک آن تے شان نرالا پاندی
آئے گئے دی اتھے سیوا ہندی چاء پانی وافر روٹی ٹکر کھاندی

اللہ کرے ایہہ کرن اُجالے نت رات ہنیری دے وچ چکار مارے
دیوے نیکی دی دعوت زمانے تائیں چن چن کے ڈاکو بدکار مارے

جدوں نیک نے فلک تے تارے روشن اسماعیل دا اوناں چر نام رہنا
فقیر اثر انصاری دعا کروا اچا اوسدا جنت مقام رہنا

طاہر احمد انصاری تے ناصر احمد پھل اسمعیلی گلزار دے نیں
وانگ تاریاں دے روشن متھے دس بلی بلیاں دے یار یار دے نیں

ہے مثالی شخصیت شہراز احمد نیکوکار وی اے نیک کردار وی اے
آل انصار دے لئی ایہہ ہے ٹھمن نیک بخت تے روشن افکار وی اے

صوفی صلاح الدین انصاری

نوٹ: ہر شعر کا پہلا پہلا حرف جمع کریں تو صوفی صلاح الدین انصاری بنتا ہے۔
حروف تہجی شعروں کے ساتھ ملا کر پڑھیں۔

نتیجہ فکر: فقیر اثر انصاری فیض پوری

ص: صلاح الدین انصاری صاحب نیک سیرت تے نیک کردار بندہ
پیکر الفت دا گتھلا مروت دا اے درد دل رکھدا غمخوار بندہ

و: واہ واہ کرم خدا کیتا دین دنی دی دولت عطا ہوئی
نگہ مدنی سرکار دی ایہدے اتے وافر عقل تے شرم حیا ہوئی

ف: فکر ہے ایہنوں انصاریاں دا علاج لاغراں دا کرائی جاندا
وچھڑے ہوئے جو کونج دی ڈار وچوں صوفی پھڑ پھڑ کے ملائی جاندا

ی: یاراں دا یار پیار والا الفت مہر محبت ایثار والا
حاجی عطا محمد دا لاڈلا اے بردبار تے چنگے وہار والا

ص: صبر والا ٹر کے واٹاں لمیاں جا جا ملدا انصاری بھراواں تائیں
کدی تلہ گنگ کدی چکوال جاندا ٹمن، ملتان خورد، اٹک دریاواں تائیں

ل: لہ لہ ویر انصاری ایہنے میانوالی وچ جھنڈے نے گڈ دتے
واں بھجراں تے چکڑالا اندر جا کے ویر کر و ہدھ، اس وڈھ دتے

الف: ایسوں پتہ جے لگ جاوے فلانی تھاں اج میٹنگ انصاریاں دی
خرچ کر کے وقت تے پیسہ اڑے لاج رکھدا پکی یاریاں دی

ح: حلم دی دولت عطا ہوئی اتار چڑھا زمانے دے جان جان داے
کدی کنڈیاں، چشمہ بیراج جے کے اپنے ویر انصاری سیہان والے اے

الف: ایہنوں میں تکیا سفر اندر نال جا کے عجب مقام دیکھے
فجر موجھ، دوپہر وچ کالے باغاں ڈیرے وچ سرگودھے دے شام دیکھے

ل: لہور تے شیخوپورہ اندر بلکہ پورے پنجاب وچ جاوندا اے
نہ پرواہ ایہنوں گرمی پالے دی اے جا کے سکھ تے دکھ وندا اے

و: وور ایہہ مہنگ مہنگائیاں دا اے وچ دیس دے بیروزگاریاں نہیں
چوری ڈاکے تے ہلڑ بازیاں تے قدم قدم دے اتے دشواریاں نہیں

ی: یارو ایہہ تک حالات بھیڑے اکھوں خون دے ہنجو وگا وندا اے
جتھوں تیک ہووے کم کری جاندا ماڑے دبڑے دے کم آوندا اے

ن: نگہ دے وچ حیا ہگی ایہدے وچ محبت وفا ہگی
مسکران دی عجب ادا ہگی اللہ پاک دی خاص عطا ہگی

الف: ایسی ماں ہے بھاگاں والی اچے شان تے فجر دے ناں والی
آئے گئے دی سیوا ایہہ کری جاندا بولی بولدا جی جی ہاں والی

ن: نہ ہنیریاں کولوں ڈردا کرن آس امید اں دی کول ایہدے
دکھی دلاں تے مرہم دے وانگ لگن خلق پیاروالے سوہنے بول ایہدے

ص: صلاح الدین نے پنہ لے کر کے قلابے نے میل دتے
حاجی ذکاء الدین دا ویر نکا ڈونگھے شوہ اندر بیڑے ٹھیل دتے

الف: اکثر ایہہ کماں ضروریاں لئی میانوالیوں وچ لہور آؤندا
نال ایسدے حاجت مند ہندے ماڑے ویراں دے نال ایہہ پھرے بھوندا

ر: رب نے ایسوں اجر دینا دہ دنیا تے ستر بقا اندر
مولا ایسوں تتی نہ وا لاوے ہووے واہدا فہم ذکاء اندر

ی: یارب سیاست دے فلک اتے ایہنوں چن دے وانگ چمکائی رکھیں
بن کے کونسلر وگڑے سنواری جاندا فقیر اثر دے تائیں ملائی رکھیں

تعزیت نامہ

بروفات سیٹھ سلطان احمد آف سرگودھا

تاریخ وفات: جون ۲۰۰۵ء

- ب: سرت والا مرد کمال دا سی پ
 دانشمندی دے دیوے بالدا سی
- ی: یزدان نے کز عوی نہال دتا
 سی پنجاب نوں اوہ سچا لال دتا
- ٹ: ٹبر دا شان وقار سی اوہ
 گویا رن دا شہسوار سی اوہ
- ھ: ہسی عاشق سرکاراں دا اوہ
 رنگے چمن وچ بلا بہاراں دا اوہ
- س: سوجھ ولوں کر کمال گیا
 دھیاں پتراں نوں کر نہال گیا
- ل: لالچ وروده توں دور سی اوہ
 نیڑے دور تائیں مشہور سی اوہ

ط: طبعِ دا بڑا حلیم بیسی
 بردبار تے بڑا عظیم بیسی

الف: ایپر فانی جہان ہے ایہہ
 چھڈ جاوناں ہر ذی جان ہے ایہہ

ن: نال نے چنگے اعمال جاندے
 دھیاں پتر نہ کوٹھے نال جاندے

الف: اوس دی من رضا لئی اے
 جا کے جتاں وچ پناہ لئی اے

ح: حد توں ودھ اے غم ہويا
 میرا سن کے دیدہ اے نم ہويا

م: مولا قبر پر نور رکھیں
 لیہنوں وچ جنت معمور رکھیں

و: دعاواں اے آثر فقیر کردا
 سیٹھ سلطان نوں ویکھ سی جیہڑا ٹھردا

نوٹ: صنف توشیح وچ لکھی نظم دے ہر شعر دا اکھر جوڑیے تاں ”سیٹھ محمد سلطان احمد“ بن دا
 اے۔ حروف تہجی شعراں نال ملا کے پڑھو۔

از قلم: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

نذیر احمد اختر قصوری

ن۔ نزاکت، نفاست، بلاغناں والا اللہ پاک نے ایہناں تے دان کیتا

سوچھ بوجھ تے فہم بصیرت بخشی نبی پاک نے دونا عرفان کیتا

د۔ زر دے نال نہ پیار پایا ہن فقر غنا اپنا بیٹھے

وچ درویشی دے مست دن رات رہندے اپنا روح تے قلب چکا بیٹھے

ی۔ یاری نہ دنیا دے نال لائی، رجوع ابدی جہان ول مگر بیٹھے

موتی لہے سلوک حقیقتاں دے اپنے دامن کشادہ نوں بھر بیٹھے

و۔ رب نے کرم کمایا ایسا، پیکر الفت تے مہر پیاراں دے نیں

غم خوار ہیگے غمگسار ہیگے، بلی بلیاں دے یار یاراں دے نیں

الف۔ ایہناں نوں علم تے ادب ملیا اگے جگ دے وچ ورتائی جان دے

سچے موتی جو ملے شعور دے نیں مالا شعراں دی وچ سجائی جان دے

ح۔ حمد تے نعتاں رہن لکھدے عقیدت رومی دے نال کمال وی اے

ایسا سمجھن دا ملکہ اے رب دتا رمز سمجھن وچ آئی اقبال دی اے

م۔ مہر محسناں کرن والے آبخار ایہہ علم عرفان دے نیں

چکڑو دنیا دے کولوں بچ کے تے ہیرے لعل ایہہ خاک تھیں چھان دے نیں

د۔ دولت یقین دی ملی محکم ہن تنظیم اتحاد تے عمل کر دے

شب بیداریاں تقوے نال کر دے صبر شکر دے ساگر وچ ہن تر دے

الف۔ اج دے دور پر فتن اندر اساں ڈٹھا اے اختر پیار وٹڈا

وچ شعراں دے نکتے عرفان والے دانشمندیں نیک افکار و نڈا

خ۔ خودی ہنکارنوں مار کے تے موتوا قبل دی ہے تصویر بنیا

فانی جگ نون چھڈ کے کوچ کرنا تاہیوں شاعر ایہہ با تدبیر بنیا

ت۔ تک کے جگ دے وسب بھیرے اتھر خون دے اکھیوں کیر دا اے

ایہدی شاعری اے رنگی راحت والی کردی خاتمہ جہل ہنیر دا اے

د۔ رو کے سادے پیکر اندر وچ ریاضت دے وقت گزار دا اے

جو کجھ لبھیا رب دے راہ و نڈیا شکر گزار ہیگا کہ گور دا اے

ق۔ قناعت تے بردباری اندر ثانی ایہناں دا نہیں زمانے اندر

جدوں غزال لکھدے کر کمال دیندے رنگ بھردے عجب فسانے اندر

ص۔ صدق یقینوں ایہہ نیت بیٹھے سیر کردے لامکان دی ایہہ

گندہ پاک دل دے راز سمجھن لت گھت دی سمجھن جہان دی ایہہ

و۔ وعدے دے ہین ایہہ پنے ڈاڈے امانت دار امانت اپڑائی جان دے

ملیا ایہناں نون جیہڑا شعور وافر شعراں وچ ایہہ اگے ورتائی جان دے

ر۔ رہن ایہہ داتا نگر اندر موجاں مان دے بین پنجاب دیاں

نیک سیرت تے نیک کردار ہیگے عنایتناں خاص رسالت آس دیاں

ی۔ یاری خدا دے نال لا کے الفت رب دے نبیؐ جیہڑا بیٹھے

آثر لالچ تے لوبھ دے بت تائیں ست لاکے زہد دی توڑ بیٹھے

نوٹ: ہر شعر دا پہلا اکھر جوڑیے تاں نذیر احمد اختر قصوری بن گیا۔ جسے عرفان تہجدی شعراں نال ملا کے پڑھو۔

شاعر: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

سہرا چن ورگا

شادی خانہ آبادی صاحبزادہ ملک شمس العرفان عرف میاں خاں علوی یوسفی ولد حضرت
مولانا مولوی قاری محمد منشاء شہزادہ چیف ایڈیٹر ”شعور“ عبداللہ بلاک گلی نمبر ۳۳ نزد گورنمنٹ
مڈل سکول (بشیر کالونی) بالمقابل رستم سہراب فیکٹری یوسف پارک شاہدرہ لاہور

بتاریخ 21 اکتوبر 2009ء بروز بدھ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

ہوون لکھ مبارکاں

اٹھ مانے پڑھ کے بسم اللہ عیاں خان دا کر تیار سہرا
سُس لس کر دے سجرے پھل ہوون رتجھاں شگناں دے نال شنگار سہرا
ساؤ پیو دا پتر لائق ہیگا دنیا تکے ایہدا پر بہار سہرا
لیاندا پیونے پت دے لئی چن کے ڈھونڈ ڈھونڈ کے وچوں بازار سہرا
حاجی محمد منشاء شہزادہ صاحب وچ غالماں دی قطار سہرا
وڈا شاعر تے عالم ادیب، فاضل ہیگا قاری اے نیکو کار سہرا
ایہدے ناں دے جگ وچ وچے ڈنکے ایہدا خلق تے شفقت پیار سہرا
ایہنوں اپنا گھر دکھایا رب نے نبی پاک ایہدا باوقار سہرا
مولوی محمد یوسف دے پوترے نیں بدھامتھے تے پرانوار سہرا
بندا کول جے دادا چا لاہندا ہور پھبدا سدا بہار سہرا

دادی حلیمہ دا سعادت مند پوتا نوراں بی بی دی آل پروار سہرا
 اڈیاں چک چک تکیا وایاں نیں یوسف پارک دے قرب و جوار سہرا
 عبد اللہ بلاک وچ جھلمل کیتی سہرے دلربا سہرا تابدار سہرا
 فون آؤندے نے اج مبارکاں دے تگن ہس کے رشتے دار سہرا
 ہندی ماں جے کول رسولاں بی بی کردی شگن تے دیندا مہکار سہرا
 اوہدی روح اج آکے تگدی اے بنھیا اوسدے برخوردار سہرا
 سکینہ بی بی اے والدہ کول ہیگی اوہدے دل دا چین قرار سہرا
 پھڑ پھڑ لڑیاں سہرے دیاں پجھدی اے کیڈا سوہنا سہرا طر حدار سہرا
 وڈا ویر اے فخر زمان سرتے ، عظمیٰ بی بی دا بنیا اعتبار سہرا
 ظن ہماتے ماہم کہندیاں نیں ساڈے چاچے دا نوری لشکار سہرا
 پھل مہکدے تازے گلاب دے نیں ہے ٹھکدا وچ خمار سہرا
 پریاں آئیاں نیں اڈ کوہ قاف وچوں گاؤں پیاں سُر ماہار سہرا
 ایسا وچ پنجاب نہ تکیا اے نیک سیرت تے نیک کردار سہرا
 مکھ لاڈے داچن دے وانگ روشن دوناروپ اے وانگ گلنار سہرا
 وڈی بھین رخسانہ جے کول ہندی واگ پکڑ دی تک جی دار سہرا
 اے پر اجل تے ویلانہ ویکھن دتا کر رہیا اوہدا انتظار سہرا
 ککڑی پور وچ نکے دو ویر ستے ویرا وہناں دا مارے چکار سہرا
 نکئی بھین ریحانہ نے شگن کیتے اوہدے من نوں رہیا اے ٹھار سہرا
 ویرے لاگ دتے خوشیوں ہس کے تے ناہیں بنھیا ویرا دھار سہرا

ریحانہ کہندی اے اپنی سکھیاں نوں میرے ویردی رنگی پھوہار سہرا
 کمی رہن نہ دتی ویاہ اندر لیا یا ملک شہزاد حوالدار سہرا
 پنجاب پٹلس دامن تران ہیگا بانکا جوان تے خوب ہشیار سہرا
 ملک صاحب نے نوٹاں دی سوٹ کیتی ہے ویکھدا بانہہ ہلار سہرا
 لاگے ایمن، انمول نے ہس رہیاں ^{کا} اے دا زرنگار سہرا
 علی حسنین شوزی بڑھکاں ماردا اے بن گیا اے اوہدی لکار سہرا
 ایکی اکتوبر دو ہزار نو نوں سچ گیا سوہنا بدھ وہر سہرا
 ریاست علی نے جنج دے چالا ہے، بنیا رنگاں دی اے آبشار سہرا
 بوٹی جگر دی اس نے لڑائی تگن لگ پئے درو دیوار سہرا
 خوش ہوتوں عائشہ بخت اتے شمس العرفان تیرا تاجدار سہرا
 ایسا جگ وچ ڈھونڈیاں لبھدا نہیں جویں ہے تیرا دلدار سہرا
 گنڈھ اپڑی فیض پور خورد اندر لکھن بہہ گیا عبد البجار سہرا
 اکیپاسے غلام عباس بیٹھا، عبید اللہ، عبداللہ سردار سہرا
 ساندل بار دو آبے رچنا وچ ایسا لکھیا نہ کسے لکھیار سہرا
 اک اک حرف سہرا، ہر سطر سہرا ہر مصرعہ ہر اشعار سہرا
 حاجی اثر انصاری دعا کیتی ہووے اک تھیں لکھ ہزار سہرا
 ایس سہرے نوں تہتی نہ واء لگے شالا پھلے پھلے پھلنہار سہرا

پیش کار: کامران، ارسلان، ارمان فیضان، نیب، حبیب، شہریار

غزل

حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

نہیں تے پرناں نوں کی ہو گیا ویراں نوں تے بھیناں نوں کی ہو گیا
 نفرتاں نے پیار تے محبتاں نوں روکیا خلق تے خلوص دے وہناں نوں کی ہو گیا
 اپنے توں اج نے بیگانے چنگے لگدے ساکاں نوں تے نگدے سیناں نوں کی ہو گیا
 دن نوں ہی تارے جیہہ اکدی رہنداویکھدا اج اوہدے چچے غیناں نوں کی ہو گیا
 آکے بڑھاپے نے ہے رول دتا اوسنوں رنگے شباب دے ٹہناں نوں کی ہو گیا
 چرنے ترنجناں دی ٹھوک مک گئی اے رنگلیاں منجیاں دواناں نوں کی ہو گیا
 حوازاوی ننگے سر پھردی بازاراں وچ اج دیاں فیشنی ڈائناں نوں کی ہو گیا

آثر اسلاف دے تذکرے نے بھل گئے
 نکلے نہ چیک تک ویناں نوں کی ہو گیا

گھنگھور گھٹاواں

حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

نکیاں بالاں شور سی پایا
 سینے ساڈے ٹھنڈاں پا
 مینہ نال بھجیاں واواں آئیاں
 رکھاں ساوا بانا پایا
 نکلی سکھیاں دی بن ٹولی
 مٹھے جام پلاون سنیاں
 گلشن پھلاں نے مہکایا
 چار پھیرے کھلریا چانن
 بھنوریاں آ کے ات مچائی
 ہو گئے وانگ نواباں دے اوہ
 میدے دے وچ کھنڈ رلائی
 چھنکے آل دوالے چوڑے
 کھاہدے پوڑے لذتاں والے
 کڈھیاں دنیا لیف تلائیاں
 بیتی یاد دہرا جاوے گی
 پوڑے اگلے سال کھاواں گے

رت گرمی دی زور سی پایا
 اللہ میاں مینہ ورسا
 بدل چڑھے گھٹاواں آئیاں
 چھم چھم بدلاں مینہ برسایا
 انباں تے کول بولی
 باغاں دے وچ پننگاں پیاں
 پھلاں اتے روپ سوایا
 اڈ پرندے موجاں مانن
 مست ہوواں لوری گائی
 سنگھن پھل گلاباں دے اوہ
 دادی نے اٹھ اگ جلائی
 دیسی گھیو دے کڈھے پوڑے
 مہکاں مہکیاں نے دوالے
 گرمی گئی تے ٹھنڈاں آئیاں
 رم جھم دی رت فیر آوے گی
 اثر حیاتی جے پاواں گے

نگارشات حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

مزدور

موتی بن بن مڑھکا وگدا اچیاں ہمتاں والا اے
 ماسہ ڈر نہ پانی اگدا اچیاں ہمتاں والا اے
 کم تے جاندا منہ ہنیرے
 شام نوں پاندا گھر ول پھیرے
 رب نے دتے وڈے جیرے
 اچا کروا شملہ پگدا اچیاں ہمتاں والا اے
 موتی بن بن مڑھکا وگدا اچیاں ہمتاں والا اے

پوہ دے اندر پانی ہنڈے
 گرمیاں دے وچ ٹھنڈکاں ونڈے
 پھانڈے نوں ایہہ پھڑکے پھنڈے
 سرتے بھاراٹھا کے تگدا اچیاں ہمتاں والا اے
 موتی بن بن مڑھکا وگدا اچیاں ہمتاں والا اے

ایہدے دم نال سبزہ زاراں
 ایہدے پاروں موج بہاراں
 ایہدے توں کھڑیاں گلزاراں

اپنے روپ ودھایا جگدا اچیاں ہمتاں والا اے
 موتی بن بن مڑھکا وگدا اچیاں ہمتاں والا اے

بنگلے کوٹھیاں ایس بنائے

رکڑاں دے وچ ہل ایس واہے

کارخانے نے ایس چلائے

چھیڑو بنیا وگدا اچیاں ہمتاں والا اے
 موتی بن بن مڑھکا وگدا اچیاں ہمتاں والا اے

وساں نوںہاں دپی کر کے کھاندا

نشے بازاں دے کول ند جاندا

ڈاکواں چوراں توں کتراندا

نہیں ایہہ بلی چورتے ٹھگدا اچیاں ہمتاں والا اے
 موتی بن بن مڑھکا وگدا اچیاں ہمتاں والا اے

آثر ایہدے توں صدقے جاندا

ایہدے نت قصیدے گاندا

لہڑے نوں پھڑ سینے لانددا

سبھناں نالوں پیارا لگدا اچیاں ہمتاں والا اے
 موتی بن بن مڑھکا وگدا اچیاں ہمتاں والا اے

راہواں وچ رل گئے

حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

کر کے انتظار راہواں وچ رل گئے
 ہجر نے بے شمار راہواں وچ رل گئے
 رات نوں دل میرا گھسوں مسوں ڈول دا
 فکراں دی یلغار راہواں وچ رل گئے
 جیہدے ہتھ ڈانگ اوسدی اے مجھ
 روندے نے حق دار راہواں وچ رل گئے
 ماڑے دی جوانی اے پوہ دی چاننی
 ٹہکدے نے مالدار راہواں وچ رل گئے
 جین دی امید وچ وال بگے ہو گئے
 موت کیتی مارومار راہواں وچ رل گئے
 غزل دے شعر نے کہ شہد دے گھٹ نیں
 مصرعے اشعار راہواں وچ رل گئے
 بلباں نے اکھاں دی بینائی کھچ لئی اے
 تڑفدے بیمار راہواں وچ رل گئے
 رشوت نے پایا اے ناں نذرانے دا
 الفت پیار راہواں وچ رل گئے
 پتھر دل ، پتھر اکھاں پتھراں دے وار اثر
 جذبے ایثار راہواں وچ رل گئے

ٹر گئے

حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

تے رہے گھوک، بیدار ٹر گئے   چھڈ کے راہواں وچ یار ٹر گئے
 پیار دی ہٹی وچوں اساں کی اے کھٹیا   کر کے جن ادھار ٹر گئے
 جہاں دی کمک دی سانوں اڈیک سی   زخمی نوں چھڈ دلدار ٹر گئے
 گدڑ نوں پھڑن لئی شیر دا سامان کر   جاناں دے کے چھڈ اوہ شکار ٹر گئے
 گھچر مچر غزلاں تے نظماں بوسیدہ نیں   کدھر لکھاری دے افکار ٹر گئے
 باپ نے پڑھایا جنہوں گارا اتاں ڈھوکے   چھڈ کے اوہ کلا۔ پروار ٹر گئے
 رنگی بہاراں دی جہاں ٹوں اڈیک سی   ہو کے خزاں وچ خوار ٹر گئے
 اکھاں اگے پھل گئی اے تاہیوں اج سرہیوں   تک کے مہنگائی وچار ٹر گئے
 چاننیاں راتاں اج ڈنگ دیاں من نوں   ہجر وچ چین تے قرار ٹر گئے
 الفت دے گلشن وچ نفرت دے بتہیاں   کر کے ویران گلزار ٹر گئے

کیہڑا تیرے شعراں دی تفسیر دے کھول کے

محرم راز اثر غمنخوار ٹر گئے

روشن چمن ستارا اے

فقیر اثر انصاری فیض پوری

ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چمن ستارا اے

ساڈا دین ایمان اے پرچم ہر شے تون پیارا اے

وچ ہوا دے تھلدا اے

ایہہ انمول جے ملدا اے

نانے وانگوں گھلدا اے

میداناں صحراواں اندر ایہدا روپ نیارا اے

ساری زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چمن ستارا اے

پربتاں اتے ایہہ لہر اندا

وچ سمندراں شان ودھاندا

حداں اتے مہک مہکاندا

پریہہ پنچائتاں اندر ایہدا دابہ جذبہ بھارا اے

ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چمن ستارا اے

مظلوماں دی مدد کردا

بے کساں سر ہتھ ایہہ دھردا

رحمت بن کے نت ایہہ ورھدا

سپہ سالاراں دے ہتھ قوت دا ایہہ دھارا اے
ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چن ستارا اے

لیہنوں آساں ہے قائم رکھنا

دھرتی پاک تے دائم رکھنا

ایس توں دور جرائم رکھنا

جدوں مایوسیاں آن ستاون ایہہ امید منارا اے

ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چن ستارا اے

سندھی تے بلوچی سارے

جانبدے ہین پنجابی وارے

سرحد والیاں لئی چکارے

خیبر توں گوادری تیکر دیندا عجب نظارا اے

ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چن ستارا اے

سناون بھادوں وچ بہاوے

پوہ مانگھ وچ شان دکھاوے

رت بہار دی ایہہ مہکارے

ہاڑسیال نوں فصللاں اتے پاندا ایہہ لشکارا اے

ماز میں تے ڈلکاں مارے روشن چن ستارا اے

ہالی گاؤن ترانے ایہدے

ویکھے شان زمانے ایہدے

رل مل شان ودھانے ایہدے
 منزل سانوں نت دکھاندا نغمگسار ہمارا اے
 ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چن ستارا اے
 ٹیاریاں دے سردا سایہ
 بے کساں دا ہے سرمایا
 پاکستان دا شان ودھایا
 قوم تے ملک دی اکھ دا تارا دردی ایہہ تمہارا اے
 ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چن ستارا اے
 چوداں اگست نوں ایہہ لہرایے
 پاک وطن دے نغمے گایے
 رُسیاں ویریاں نوں منایے
 باطل ایہنوں ویکھ کے نسدا حق سچ دا لکارا اے
 ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چن ستارا اے
 ہے اقبال دا خواب ایہہ پرچم
 قائد دا نایاب ایہہ پرچم
 چانن دا آفتاب ایہہ پرچم
 منجدھاراں طوفاناں دے وچ اثر دا ایہہ کنار اے
 ساوی زمیں تے ڈلکاں مارے روشن چن ستارا اے
 ساڈا دین ایمان اے پرچم ہر شے توں پیارا اے

لاچ

فقیر اثر انصاری فیض پوری

اک واری سن ملک کبے وچ ٹردے پئے تن راہی
 کٹھے رل کے سفر کریندے بڑی محبت آہی
 سفر دے اندر اک دو بے دے تنے بن گئے بلی
 ہسدے کھیڈدے گلاں کردے بچھدے آئے پہلی
 اک دو بے نوں گھرتوں لے کے سارا حال سنایا
 وچ سفر دے جو جو دکھڑا پیش اوہناں دے آیا
 راہ وچ اک جگہ تے دیکھی گتھلی اشرفیاں والی
 نگہ تناں دی پچی اکٹھی پھرتی اک دکھالی
 بھج کے اوہنے گتھلی چک لئی لیندا وچ کلاوے
 نال خوشی دے بھڑکن لگا دوجیاں نوں دکھاوے
 کہندا کے بے قسمت نے گتھلی ہے کھڑائی
 ایتھوں قافلہ لنگھیا کوئی اگے اگے سائی
 ساریاں رل کے فیصلہ کیتا مال برابر سب دا
 آپس دے وچ تنے ونڈیے ہويا کرم اے رب دا
 آکھن لگے ونڈ لوواں گے تنے پا کے ڈھیری
 سانجھا مال سمجھ کے رکھیا تناں نال دلیری
 شکر دوپہراں موسم گرمی دھپ نے بڑا ستایا
 تناں اک درخت دے تھلے اپنا ڈیرا لایا

اوٹھتے گھوڑے بنھے تناں دیکھ کے ٹھنڈا سایہ
 اک جنے نوں شہر دے ولے کھانے لئی دوڑایا
 پچھوں دونہہ دی نیت بدلی کیتا دونہہ ارادہ
 روٹی لے کے آوے جسد کر دیو ختم تگا وہ
 جانوں مار کے اوہدا حصہ آپس وچ ونڈایے
 دولت نال بھرپچی گتھلی موجاں عیش اڑایے
 دولت دا سی لالچ سب نوں کھانا لین جو دھایا
 نیت بدلی کھانے دے وچ اوہنے زہر ملایا
 آکھن لگا مرجاون گے دونویں روٹی کھا کے
 ساری گتھلی میری ہو جائے رہواں گے محل بنا کے
 جدوں اوہ روٹی لے کے آیا خوش خوش اندر چاواں
 اونوں پئے اڈیکن دونویں تگن اوہدیاں راہواں
 دوہاں اٹھ کے حملہ کیتا جانوں مار مکایا
 رل کے روٹی کھاون دے لئی دستر خوان وچھایا
 ٹکر کھاہدیاں دوہاں اتے اثر زہرنے کیتا
 دوہاں تڑپ تڑپ کے اوتھے موت پیالہ پیتا
 تناں لالچیاں دے بختاں وچ نہ دولت آئی
 لالچ دے وچ آکے تناں اپنی جان گوائی
 ایسے لئی داناواں ہے ایہہ عقل دی گل سنائی
 دولت دشمن اثر فقیرا ازلوں چلی آئی

سانول دی اڈیک

فقیر اثر انصاری فیض پوری

آوے سانول تے آؤن بہاراں اکھیاں راہ ویکھن
اوبدے بن سنجیاں گلزاراں اکھیاں راہ ویکھن

قد سرو دا نین نشیلے

زلفاں جاچن ناگ نے کیلے

بانگی چال تے بول ریلے

ہسیاں دند دیندے چکاراں اکھیاں راہ ویکھن

آوے سانول تے آؤن بہاراں اکھیاں راہ ویکھن

چن جیہا مکھڑا چکاں مارے

ویکھن والے جاندے وارے

حسناں والے بازیاں ہارے

پلکاں جیوں کونجاں دیاں ڈاراں اکھیاں راہ ویکھن

آوے سانول تے آؤن بہاراں اکھیاں راہ ویکھن

اج دا دن وی پتدا جاوے
 سانول میرا پرت نہ آوے
 ہجر فراقوں دل گبھراوے
 آسانول لے ہن ساراں اکھیاں وارہ ویکھن
 آوے سانول تے آؤن بہاراں اکھیاں راہ ویکھن

لوکاں لئی عیداں شبراتاں
 میرے لئی نے کالیاں راتاں
 ہین ایہہ سب بختاں دیاں باتاں
 دنیا خوشیاں دے وچ وسدی مینوں ہجر کٹاراں اکھیاں راہ ویکھن
 آوے سانول تے آؤن بہاراں اکھیاں راہ ویکھن

آثر کدی جے پھیرا پاوے
 دل میرا معمور ہو جاوے
 فیر نہ مینوں یاد ستاوے
 تاہنگاں وچ پئی عمر گزاراں اکھیاں راہ ویکھن
 آوے سانول تے آؤن بہاراں اکھیاں راہ ویکھن
 اوہدے بن سنجیاں گلزاراں اکھیاں راہ ویکھن

پھلاں دے گجرے

فقیر اثر انصاری فیض پوری

سُس لس کردے پھل پروکے گجرے میں بناواں
ڈھولن آوے اوہدے اگے الفت نال نکاواں

ڈھولن وچ پردیاں رہندا

میرا آکے پتہ نہ لیندا

نہ کجھ سن دا نہ کجھ کہندا

ہجراں مار مکایا مینوں لکھ لکھ چٹھیاں پاواں

سُس لس کردے پھل پروکے گجرے میں بناواں

سکھیاں خوشیاں دے وچ و سن

پینگاں جھوٹن کھڑ کھڑ ہسن

طعنے مہنے جملے کسن

نادم ہو کے نموں جھانی اپنا منہ لکاواں

سُس لس کردے پھل پروکے گجرے میں بناواں

تھاں تھاں لگے میلے ٹھیلے

بھنگڑے پاندے نے البیلے

رل ٹیاراں کھیل نے کھیلے

دن نوں تڑفاں رات نوں تارے گن گن وقت لنگھاواں
 اُس لس کردے پھل پروکے گجرے میں بناواں

ہاڑ سیال نے روندیاں بیٹے

پورے ڈھول نہ وعدے کیتے

ہجر فراق دے جام میں پیٹے

اونسیاں پاواں سد نجومیاں کولوں فال پاواں
 اُس لس کردے پھل پروکے گجرے میں بناواں

باغاں وچ بہاراں آئیاں

کلیاں کھڑکھڑ کے مسکائیاں

فجر دی واء نے پائلاں پائیاں

کونلاں کوکو نغمے گاؤں میں ہجر دے نغمے گاواں
 اُس لس کردے پھل پروکے گجرے میں بناواں

واہ ڈھولن توں چنگی کیتی

عمر وچھوڑے دے وچ بتی

آ کے میری سار نہ لیتی

آثر ملا دے ڈھولن ماہی روندی نہ مر جاواں
 اُس لس کردے پھل پروکے گجرے میں بناواں

علم دا چائن

فقیر اثر انصاری فیض پوری

علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو
 پاک وطن نوں خوب سنوارو اک رنگی گلزار بنو
 پاک نبیؐ دا ہے ایہہ کہنا
 علم ہندا اے اصلی گہنا
 آجاندا اے اٹھنا بہنا
 محدثوں لے کے لحد دے تائیں علم دے چاہوں ہار بنو
 علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو

علم خدا نے فرض بنایا
 پاک نبیؐ نے وی فرمایا
 رب نے وچ قرآن بتایا
 عورتاں مرداں دا اے زیور پاکے باکردار بنو
 علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو

چین وی بھانویں پے جائے جانا
 اوتھوں وی تسیں پڑھ کے آنا
 پڑھ کے اوس تے عمل کمانا

سب ہنیرے دور ہو جاون چانن تے چمکار بنو
 علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو

پنج ست سالاں دے ایانے
 داخل وچ سکول کرانے
 علم دے حاصل کرن خزانے

وچ سکولاں داخل ہوو قوم دے فیر معمار بنو
 علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو

م دے نال دانائی آؤندی
 س تے بھلیائی آؤندی
 علم وچوں پارسائی آؤندی

علم دے پڑھیاں عزت ملدی پڑھ کے نیلو کار بنو
 علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو

پڑھئے علم وقار اے ملدا،
 نوکری کاروبار اے ملدا
 ذہناں نوں نکھار اے ملدا
 پڑھ کے ڈاکٹر افسر بن دے رن دے شہسوار بنو
 علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو

علم ذہناں نوں روشن کردا
 علم ای ساگر دے، وچ تر دا
 علم اڈاریاں اچیاں بھردا
 ماں باپ دا منو کہنا استاد دے تابعدار بنو
 علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو

اثر انصاری کرے دعائیں
 مولا اپنا کرم کمائیں
 علم دے چابن نوں پھیلائیں
 رہوے نہ کتے جہالت ظلمت علماں دی آبتار بنو
 علم دی دولت اعلیٰ دولت پڑھ کے باوقار بنو
 پاک وطن نوں خوب سنوارو، اک رنگی گلزار بنو

دیس پیارا

فقیر اثر انصاری فیض پوری

دیس اے ساڈا جنت ورگا ہر دم سے بہاراں نہیں
 ہر پاسے ہر یالی دسوی کھڑ پیاں گلزاراں نہیں
 کہسار اچیارے ایہدے
 ساگرامرت دھارے ایہدے
 بڑے حسین نظارے ایہدے

میدان نے پدھر تھالی ورگے معدنیات ہزاراں نہیں
 دیس اے ساڈا جنت ورگا ہر دم سے بہاراں نہیں

پرچم سبز ہلالی ایہدا
 محنت کش اے ہالی ایہدا
 ازلوں بخت خوشحالی ایہدا

باغاں دے وچ کونل بولے بلبل دیاں چہکاراں نہیں
 دیس اے ساڈا جنت ورگا ہر دم سے بہاراں نہیں

گبھرو ایہدے شانناں والے
 فوجی ایہدے آناں والے
 مان ایمان تراناں والے
 دیس اپنے دی راکھی کردے فوجاں دیاں قطاراں نیں
 دیس اے ساڈا جنت ورگا ہر دم سے بہاراں نیں

قائد اعظم جو بوٹا لایا
 اساں اے اوہنوں پانی پایا
 پھل تے آریا سنگھنا سایا
 وچ فضاواں گونجیاں ہر دم نعرے تے لکاراں نیں
 دیس اے ساڈا جنت ورگا ہر دم سے بہاراں نیں

آثر ایہدے توں صدبے واری
 لگدی ایہدی ہر شے پیاری
 دنیا تے ایہہ جنت کیاری
 ظلمت ایہتوں ہوئی روانہ ہر پاسے چمکاراں نیں
 دیس اے ساڈا جنت ورگا ہر دم سے بہاراں نیں

دیج تعمیراتی پروگرام

زیر سرپرستی: چوہدری حاجی محمد الیاس عثمان ناظم (بادامی باغ) لاہور

پنڈاں دے ویج رکن بناؤ

اللہ پاک دا حکم سناؤ

پاک نبیؐ نے جو فرمایا

اوس دے اُتے عمل کماؤ

روگیاں تے بیماریاں تائیں

رل کے سارے پچھن جاؤ

طالب علم جے ہووے ماڑا

اوبدے تائیں علم پڑھاؤ

بے روزگار نے جیہڑے بندے

اوبناں تائیں کم تے لاؤ

چوریاں ، ڈاکے ، دہشت گردی

پنڈاں وچوں رل مکاؤ

رشوت خوری ، ذخیرہ اندوزی

ایہہ بریائیاں وی گھٹاؤ

کرو نہ جنساں وچ ملاوٹ

اول نمبر نہ دوم بناؤ

وچھڑے جو عدالت پاروں

اوہناں تائیں پکڑ ملاؤ

ملے اذان تے مسجد پہنچو

رب دا فرض نماز اداؤ

ماڑے غربے دیان دھیاں نوں

رل مل کے تے ڈولی پاؤ

چوہدری محمد الیاس گجرنوں

ملن لئی اوہدے دفتر آؤ

حاجی اثر دے شعراں تائیں

فرصت ملے تاں گنگناؤ

(شاعر فقیر اثر انصاری فیض پوری)

کمال ہو گئی

حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

مہنگ سے نے ہوش بھوائی کمال ہو گئی
بھکھ نے رات دی نیند اڈائی کمال ہو گئی

جی کردا اے بیٹھ مصلے اتے پڑھاں نمازاں
پچھراں آکے رت سُکائی کمال ہو گئی

زہر ہلاہل کھاداں وچوں رچی اناجاں اندر
لذت گھٹ گئی راس نہ آئی کمال ہو گئی

چھاواں وی اج ڈنگن مینوں دھپاں مینوں ٹھارن
کلا کیتا ہجر جدائی کمال ہو گئی

جنہوں میں سی سونا سمجھیا نکلیا کچا پتل
جد اوس میتھوں اکھ چرائی کمال ہو گئی

اٹھن ، پٹھن پھرن ٹرن تے کھاون پیون
ادب آداب نہ رہ گیا کائی کمال ہو گئی

علم دین اج خط لکھاون اثر اوہدے کول آیا
کیوں نہ کیتی اوس پڑھائی کمال ہو گئی

علامہ عبدالحق ظفر چشتی

اک پیار محبتاں واسو ماتے ایہناں دے بیٹے سمے دیاں کجھ یاداں
تحریر: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

اج 26 جون 2009ء اے۔ میں ڈاکخانے وچ اپنی ڈیوٹی تے اپڑیا ای
ساں کہ صاحبزادہ پیر عامر چشتی مہاروی داوردان بھرے آواز وچ فون ملیا۔ کہ ”ابا جی
فوت ہو گئے نیں“ غم دی اک لہر دوڑ گئی۔ سوچاں سن ہو گئیاں کہ اج اوہ بندہ دنیا توں
پردہ کر گیا اے جیہدی ساری عمر نیک کم کردیاں نیکو کاری، کڑیاں منڈیاں لئی
درسگا ہواں بناندیاں، درسناں وچ طالب علم لئی استانیاں استاد رکھدیاں تے وعظ
تقریراں وچ لنگھ گئی۔ آپ پیار محبتاں دے سوئے سن۔ اللہ دی مخلوق نال بڑا پیار
کردے رہے۔ نبی پاک ﷺ دی سنت نوں ساری حیاتی اپنائی رکھیا۔ ہر ملن والے
نووں اٹھ کے سینے نال لاندے۔ خیر خیریت پچھدے۔ گھربار دی سار لیندے تے
فراخدی نال مہمان لئی شربت چاء تے روٹی بکری لئی دسترخوان وچھا دیندے۔ میں
ایہناں نوں جدوں پہلی وار ملیا۔ اودوں آپ درس دی تعلیم مکمل کر کے مصطفیٰ آباد
(دھرمپورہ لاہور) وچ آ کے نویں نویں مقیم ہوئے سن۔ پہلے دن انی ایہناں دے پیار
محبت، مہر، الفت تے شفقت نے مینوں ایسا متاثر کیتا کہ اج ایہناں دی رحلت تیکر میں
ایہناں نوں ملدا رہیا ہاں۔ پہلی ملاقات وچ ای میں ایہناں نوں اپنے علمی ادبی
ادارے شاخ ادب فیض پور خورد دے ماہانہ مشاعرے وچ آؤن دی دعوت دتی۔
مشاعرہ تے اک ناں سی۔ شاعراں تے ادیباں دا اک سنگل سی۔

آئے تے اپنیاں اصلاحی تے تبلیغی نظماں سنا کے مشاعرہ لٹ لیا۔

مشاعرہ ختم ہون دے بعد حاجی شکیلہ جمال (ریڈیو پاکستان لاہور تریجن پروگرام دیاں منتظم) ڈاکٹر کیپٹن جمال ہوشیار پوری، استاد صدیق بیکس ننکانوی، پروفیسر اکرم شاہد اقبال صلاح الدین، ساقی گجراتی، اسماعیل متوالا، صحرائی گورداسپوری، طالب چشتی، قمر اجنالوی، اشرف پال، شمیم بخاری تے حاجی اقبال زخمی منعم مہروی تے دو جے درجناں شاعراں ادبیاں نون مل کے پر تے۔ ایہناں نے دسیا کہ میں اپنی درس دی تعلیم مکمل کر لئی اے۔ سرکاری ٹیچر آں تے جمعے دی نماز پڑھاندا ہاں۔ مینوں ایہ سن کے بڑی خوشی ہوئی کہ آپ دے والد بزرگوار میاں عبدالغنی چشتی صاحب (میرے نانکے پنڈ لاگے اک دیہات) رنگیاں جنگیاں دی جامع مسجد وچ امام ہن۔ فیر کیہ سی۔ میں جدوں وی اپنی ملنگنی (رضیہ اثر) نال اوہدے پیکے تے اپنے نانکے پنڈ کالر وچ جاندا۔ تاں راہ وچ میاں عبدالغنی نون ضرور ملدا۔ اوہناں دی برسار چھدا۔ چشتی صاحب دی والدہ محترمہ مینوں تے ملنگنی نون پیار، نندی تے مہو محل دے مطابق شفقت کر دیاں ہویاں کھواندی پلانڈی۔ آپ اپنیاں شاگرد کڑیاں نون گھل کے بھٹھی توں دانے بھنوا کے ساڈیاں جھولیاں وچ پادیندی۔ اوہناں پیار خستیاں تے شفقتاں دی حد مکاوتی تے انج عبدالحق ظفر چشتی صاحب دی خیر خیریت داوی پتہ لگدار ہندا سی۔ چشتی صاحب نے جتھے سرکاری نوکری معلّی دے نال نال دینی خدمتاں انجام دین وچ اپنے دن رات گزارے۔ او تھے علم ادب دی دنیا وچ وی اپنا ناں چمکایا۔ ایہناں نے بزرگاں دیاں کرامتاں بالوں دی اصلاح لئی وی کتاباں لکھیاں ”سبد گل“ تے کئی ہور دینی رسالیاں دا اجرا کیتا تے درجناں اسلامی تاریخی تے تبلیغی کتابچے لکھ کے دیدہ زیب ڈھنگ نال چھپوائے۔ قومی تے مذہبی تہواراں اتے نعتیہ مشاعرے،

تے نعت خوانی دیاں محفلاں سجائیاں۔ میں جدوں وی ملیا۔ ایہناں نے اپنی کوئی نہ کوئی چیز دتی تے میں وی اپنیاں لکھیاں کتاباں دیندا رہیا۔ اک واری ایہناں اپنے گھر دے ویٹھے دھر پورہ لاہور وچ بوہت وڈا مشاعرہ کروایا۔ تے لاہور دے سر کڈھوئیں شاعراں نے ایہدے وچ رلت کیتی۔ اودوں میرے نال طالب چشتی ریڈیو پاکستان لاہور دے پروڈیوسر عبیدہ سید قاری بشیر احمد شاد تے فخر زمان صاحب دے گھروں شائستہ حبیب نے وی شرکت کیتی۔ آپ بڑے ادبی بندے سن۔ کدی ہتھاں تے ہتھ رکھ کے نہ بیٹھے۔ اپنے آبائی پنڈ فٹوالانوں جاندے تاں آؤن جان لکیاں اپنے قیمتی لمبیاں وچوں کجھ ویلا کڈھ کے مینوں وی فیض پور خور وچ ملدے۔ علامہ محمد انور قمر شرقپوری نے جدوں ایہناں دی کتاب ”روحانی شفاخانے“ دی رونمائی شرق پور شریف چج کروائی تاں صاحبزادہ میاں جمیل احمد شرقپوری زیب آستانہ حضرت میاں شیر محمد رحمۃ اللہ علیہ تحریک پاکستان وچ حصہ لین والے شاعر تے قائد اعظم محمد علی جناح دے اجلاس وچ نظماں پڑھن والے الحاج ظہیر نیاز بیگی تے علامہ نصرت نوشاہی تے نجم نعمانی سبزواری نے وی شرکت کیتی۔ مینوں ایہناں دی کتاب اتے نظم پڑھن لئی سدیا گیا سی۔ آپ ہر مہینے حضرت میاں میر سرکار شاہ میرڈی درگاہ دے لاگے نعتیہ مشاعریاں دا اہتمام کردے رہے۔ لنگر پکاندے تے ونڈ دیندے۔ وڈے وڈے بینر تے جھنڈیاں بلب لواندے۔ اک دو واری پیراجی رحمت علی اختر مودہ ایڈیٹر روزنامہ ”راہ تلاش“ لاہور رانا محمد رفیق کالیہ والے علامہ گلشن شرقپوری علامہ محمد انور قمر شرقپوری تے کئی ہور شاعراں نے وی میرے نال تمولیت کیتی۔ ایہناں نے حضرت علامہ نبی بخش حلوانی دی قرآن دی پنجابی زبان وچ لکھی تفسیر دے کجھ حصے اردو وچ ترجمہ کر کے وی چھپوائے تے کجھ عرصہ چوک اڑو

بازار لاہور سرور مارکیٹ وچ کتاباں دی دوکان وی بنائی۔ پراہناں دے لمی مسافتاں دے دورے۔ تقریراں تے مذہبی جلسیاں وچ شرکت پاروں ایہ ادارہ ختم ہو گیا۔ حضرت صاحب دی رفاقت وچ مینوں شہید پاکستان ڈاکٹر سرفراز نعیمی، مولانا محمد منشا تابش قصوری، حضرت داتا گنج بخش دی مسجد دے خطیب حضرت مولانا مقصود احمد صاحب نال ملن دا اتفاق ہندارہیا۔ میں ایہناں دے دھیاں پتراں دے ویاہواں وچ سہرے رخصتیاں لکھ کے شامل ہندارہیا۔ میرے آہرنال میرے وڈے پتر عبدالجبار اثر نے حضرت عبدالحق ظفر چشتی صاحب دی علمی ادبی خدمات، شاعری تے تصنیف و تالیف اتے اہل قلم دیاں لکھیاں نظماں تے مضموناں نوں اکٹھیاں کر کے اک خصوصی نمبر ”درویش نامہ“ دے عنوان نال چھاپ کے لاہوریاں نوں گھلیاتے قدر داناں وچ وٹھیا میں جدوں ایہناں نوں ملن لئی ایہناں دے دولت کدے اتے گیا۔ میں کٹڑی بانگ ویلے اٹھدا۔ سرگی ویلے میوہ منڈی جان والی بس اتے بہہ کے گرمی سردی دی پرواہ نہ کردیاں ہو یاں سورج چڑھن توں کجھ گھڑیاں پہلاں جا کے ملدا۔ سارے ٹبر نوں چاء چڑھ جاندا۔ دسترخوان وچھ جاندا۔ رات پانی وچ بھجیاں باداماں دیاں گریاں نالے آپ کھاندے نالے مینوں کھواندے۔ میں وی اوہناں نوں گھر بلا کے دعوت شیراز پیش کردا۔ ایہناں نال رل کے ٹریا۔ بڑا ٹھٹ آیا۔ اک دوواری بیراجی تے شفقت تنویر مرزا نوں وی رل کے ملن جاندا رہے۔ ایہ بیتے سے دیاں اوہ یاداں نیں جیہڑیاں مینوں کدی نہ بھلن گیاں تے تڑفاندیاں رہن گھیاں۔ میرا اک محرم راز تے محسن ہمیش لئی میتھوں وچھڑ گیا اے۔ سبھناں نالوں بوہتا غم مینوں ہو یا اے۔ میں جدوں حج کرن گیا۔ تاں اپنی لاڈلی دھی زیب النساء اثر نوں ویاہ کے ٹریا۔ جدوں پرتیا۔ میری بیٹی ابدی جہان ول اڈاری مارچکی سی۔ علامہ صاحب

نے تے ایہناں دے ثبر نے رل کے میری بیٹی وی تعزیت تے فاتحہ خوانی کیتی۔ تے
اک بھر پور مضمون لکھ کے گھلیا۔ جیہڑا ماہنامہ ”لکھاری“ جیا موسیٰ لاہور وچ زیب
النساء اثر نمبر وچ شامل اے۔ ایس سال دے اوائل وچ علامہ صاحب نوں اک غم
دے پہاڑ نے نپ لیا۔ آپ دا جن ورگا پتر محمد فیضان چشتی اک ٹریفک دے خطرناک
حادثے وچ ڈاڈا پھٹل ہو گیا تے میوہسپتال لاہور وچ انتہائی نگہداشت وچ داخل ہو
کے اپنے بال بچے روندے چھڈ کے ایس فانی دنیا توں ٹر گیا۔ ایس نہ بھلن والے غم
نے علامہ صاحب نوں جیوندیاں ای مار دتا۔ رُوح تے قلب نوں ہلا کے رکھ دتا۔ پتر
دے نہ بھلن والے غم وچ نڈھال ہو کے آخر اج ایس فانی دنیا ولوں مکھ موڑ کے اپنی
زوجہ مرحومہ تے پتر محمد فیضان چشتی کول جا پڑے نیں۔ بوہڑ دے تھلے رکھی میت
دے آل دوالے علامہ صاحب دے شاگرد تے مریدین ڈھائیں مارے نیں۔ تے
واری واری مکھڑا ویکھ رہے نیں۔ جیہڑا جنازے دے بعد کجھ لکھیاں پچھوں مناں موہیں
مٹی تھلے لک جانا اے۔ جے ڈاکٹر سرفراز نعیمی دا غم میرے سینے اتے چھالا بن کے
رڑک رہیا سی کہ اک ہور غم دا چھالا بن گیا۔ حضرت میاں میردی مسجد تے مزار دی
وچکارلی جاگہ وچ قاری حافظ عالم فاضل علامہ تے صوفیاں درویشاں دا اک ٹھاٹھاں
مار دا سمندر اے۔ اتھے ایہناں دا جنازہ پڑھیا گیا۔ میں تے میرے پتر اں عبدالبجا
اثر تے سردار محمد عبداللہ نے وی اپڑ کے ایہناں دا آخری درشن اتھر وگا وگا کے کیتا تے
شام دی نماز دے بعد ایہ پیار محبتاں دا سوما حضرت میاں میر دے قبرستان وچ دفنا
دتا گیا۔ پر ایہناں دی اصلاحی تصنیف و تالیف۔ قائم کیتے دینی درس وچ علم دا سوما
ونیلے دے علم دے ترہایاں دی تربیہ بھاندار ہوے گا۔ ماضی بعید وچ ایہناں دیاں
اداں جگنو بن کے چمکدیاں رہن گیاں۔

اک علمی ادبی خاندان تے اسلامی گلشن دے رنگے پھل

پروفیسر ڈاکٹر ڈاکٹر احمد حسین احمد قریشی قلعہ داری گجراتی

از قلم: حاجی فقیر اثر انصاری فیض پوری

پاکستان دے صوبے پنجاب دی جنت نظیر دھرتی گجرات، جیہدا اک اک
 ذرہ عشق تے محبت دی داستان دی ڈلھک دکھاندا اے۔ جہناں دے کنارے ایہہ
 قدیمی بستی گجرات اپنے اندر ماضی دیاں ان گنت کہانیاں لکائی بیٹھا اے۔ ایہہ اوہ
 مردم خیر دھرتی اے جتھے حضرت شاہدولہ دریائی رحمۃ اللہ علیہ تے کانوالی سرکار رحمۃ اللہ علیہ نے
 روحانی سوغاتاں ونڈیاں۔ ایہہ اوہ شہر گجرات اے جتھے فضل گجراتی تے میاں محمد بوٹا
 گجراتی ورگے شاعراں نے حیاتی گزارا۔ ایہہ اوہ آباد تے شاداب دھرتی اے
 جتھوں دے گھرو بانکے قد آورتے حسن و جمال دے مجسمے نیں۔ ایتھوں کئی راجے
 مہاراجے تے حکمراناں دیان شان و شوکت نال حکمرانیاں کرن دے آثار ملدے
 نیں۔ اوہناں دیاں حویلیاں، باراں دریاں تے محل بیتے سے دی اوہناں دی ہیبت،
 دبدبے تے طمطراق دی دس پاندے نیں۔ گجرات دا آل دوالا دی علم ادب جو انمردی
 تے بانکے پن دیاں صفتاں دا گہوارہ ٹریا آ رہیا اے۔ گجرات دے لاگے پھالیہ دے
 سید یعقوب علی شاہ دیاں جوشیلیاں تقریراں دیاں صداواں اج وی کیسٹ دی صورت
 وچ نضاواں وچ گونج دیاں سُنیدیاں نیں۔ سرزمین ”واسو“ دے اک قادر الکلام شاعر

دائم اقبال دائم قادری رحمۃ اللہ علیہ نے سوہنی سرکار، کبیل پوش تے شاہنامہ کربلا جہیاں تصنیفاں چھپوا کے اپنی شاعری والوہیا منوایا۔ میجر عزیز بھٹی نشان حیدروی ایسے دھرتی آہدیاں دا سورما اے۔ کنجاہ دے جتنب شریف کنجاہی اسانوں کدوں بھل سکدے نیں۔ کنجاہ دے ای غنیمت کنجاہی نے فارسی شاعری وچ اچاناں پایا اے۔ گجرات دے نواجی پنڈ سید اشرف وچ دور و حانی شخصیتاں حضرت خواجہ محبوب عالم رحمۃ اللہ علیہ تے حضرت خواجہ نور عالم رحمۃ اللہ علیہ نے اپنی ریاضت تے زہد نال دنیا نوں عبادت کرن دا بیج دسیا۔ گجرات دے نامور مورخ بلند پایہ مصنف ایم زمان کھوکر ایڈووکیٹ نے درجناں کتاباں لکھ کے گجرات دے آل دوال دے نوگز لے مزاران دی تاریخ لکھی تے حضرت قنبیط المعروف سچاپیر بڑیلہ شریف تے ہور نوگزیان دا تعارف کروایا اے۔ گجرات دے لاگے ای ہرل شریف وچ حضرت نوشاہ گنج رحمۃ اللہ علیہ دی درگاہ اے۔ حضرت قنبیط رحمۃ اللہ علیہ دا مزار 210 فٹ لمباں اے۔ میں اپنے اک یار پروفیسر بہاء الحق عارف مرحوم تے ایم زمان کھوکر ایڈووکیٹ مرحوم نال ایس علاقے وچ گھمدا پھر دا رہیا۔

ایہناں مثالی قدیمی تے عجیبہ بستیاں وچوں اک بستی قلعہ اراے۔ ایہہ بستی گجرات توں چھ میل دی مسافت اتے اے۔ ایہہ تاریخی نگر اے۔ ایہدی دھرتی وچ دریا جھناں دی نمی اے۔ اتھے مغلیہ بادشاہ شاہ جہان نے اک مسیت بنوائی اے۔ جیہد اتناں شاہی مسجد اے۔ ایس مسجد وچ متوتی خطیب تے امامت دے فرائض ڈاکٹر احمد حسین احمد قریشی دے وڈو ڈیرے تن صدیاں توں انجام دیندے چلے آ رہے نیں۔

ڈاکٹر قریشی صاحب دادا مولوی فضل احمد قریشی ایتھے نمازاں تے جمعے پڑھاندا رہیا۔ ڈاکٹر قریشی دا والد بزرگوار مولوی محمد عبدالکریم قریشی ایسے مسیت وچ خطبے پڑھاندے رہے۔ کچھ چرایہ قبیلہ جہلم وچ جا کے وی رہیا۔ کیوں جے مولوی محمد عبدالکریم قریشی جہلم دے سکول ٹیچروی سن۔ میں جدوں پروفیسر بہاء الحق نال کنجاہ تے قلعہ اردے پرانی تھاواں دے کھنڈرتے آثار ویکھن گیا تاں قلعہ اردی شاہی مسجد وچ پیشی دی نماز پڑھن دا ویلا ملیا۔ ایہہ مسیت لاہوردی بادشاہی مسجد توں ویہہ سال بعد وچ تے وزیر خاں دی مسجد توں 15 سال پہلاں بنی اے۔ ہن تاں ایہہ رنگ روپ تے عمارت بڑا پرانے جا پدائیں۔

ایسے قصبے قلعہ ارد وچ پروفیسر ڈاکٹر ڈاکٹر احمد حسین احمد قریشی قلعہ اردی گجراتی نے 7 مئی 1926ء نوں مولوی محمد عبدالکریم دے گھر جنم پایا۔ ہوش سنبھلی تاں اپنے گھرنوں علمی ادبی گہوارا پایا۔ اپنے دادے دے ہتھ دی لکھی قرآن پاک دی تفسیر ڈٹھی۔ اپنے والد بزرگوار نوں وی قرآن پاک دی تفسیر لکھدیاں تکیا۔ ایہہ تفسیراں قلمی روپ وچ اج وی ڈاکٹر صاحب دی لائبریری وچ موجود ہن۔ تے مینوں ڈاکٹر صاحب نے 2009ء دی نکی عید دے تیجے ڈنگ بعد ذاتی لائبریری وچوں وکھائیاں۔ میرے نال شہزادہ شہزاد شفیق بانی دی ایجوکیٹر بارہ دری کیمپس گجرات تے ڈاکٹر صاحب دے صاحبزادے طاہر محمود، ڈاکٹر محمد سجاد مسعود تے عرفان مقصود ایس لافانی تفسیراں دی زیارت کردے رہے۔

ڈاکٹر قریشی صاحب نوں مڈھلی تعلیم لئی قلعہ اردے پرائمری سکول وچ

داخل کروا دتا گیا۔ پنجویں توں بعد ایہناں نے سری کرشن ہائی سکول (موجودہ اسلامیہ ہائی سکول) کنجاہ وچوں ٹل تے 1942ء وچ گورنمنٹ زمیندار کالج گجرات توں میٹرک کیتا۔ ایہتھوں ای ایف اے تے بی اے (1946ء) کر لیا۔ گریجویٹ دی ڈگری لے کے 1946ء دے آخر وچ معلمی دے فرائض دین لئی اسلامیہ ہائی سکول کنجاہ وچ مقرر ہوئے۔ کیڈی خوش قسمتی اے کہ جتھوں خود پڑھے۔ او تھے آپ استاد بن کے پڑھاؤن لگ پئے۔ فیر ایہناں نے گجرات دے نواح گورنمنٹ ہائی سکول شادی وال وچ دو سال تیکر پڑھایا۔ دانہ پانی ایہناں نوں گجرات توں گوجرانوالہ لے آیا۔ اتھے دس سال گورنمنٹ محبوب ہائی سکول گوجرانوالہ وچ معلمی کیتی۔ تے اتھے ای وی اے گئے۔ رب نے ایس نیک سرشت انسان نوں بیوی وی قدر دان، گھر گرہستن، سلیقہ شعار، پردے دار، عابد، زاہد تے صابرہ شاکرہ عطا کیتی۔ مرحومہ ایس ویلے فانی جہان چھڈ کے ابدی جہان وچ جا چکی اے۔ پراوہدیاں پاکبازی تے نیک اطوار دیاں گلاں اج وی گجرات دے گھرانیاں وچ ہندیاں نیں۔ مرحومہ نوں بسم اللہ واثواب اپڑے۔ اللہ پاک ایہناں نوں حضرت فاطمہ الزہراء رضی اللہ عنہا دی قربت نصیب کرے۔ بڑی ذمہ داری نال اپنے تن پتراں تے چار دھیاں نوں پالیا۔ پڑھایا تے ویاہیا۔ کہ اج اوہ ماپیاں دی نیک تربیت پاروں زمانے وچ سرکڈھ کے چلدے پئے نیں۔ مرحومہ نے اپنی ساری اولاد نوں اعلیٰ تعلیم نال مالا مال کردتا تے اک سچے ڈھنگ نال دھیاں دی مثالی تربیت کیتی۔

ڈاکٹر قریشی صاحب نوں معلمی دے دوران وی علم حاصل کرن دے جذبے

نے سرشار کیتی رکھیا۔ فرصت دے لمحات سکول ٹائم توں اگلا پچھلا ویلا پڑھن وچ لایا۔
تے مٹھی فاضل، مولوی فاضل، ایم او ایل، ایم اے اردو، ایم اے فارسی، ایم اے عربی،
پی ایچ ڈی اردو تے پی ایچ ڈی عربی دیاں ڈگریاں پایاں۔ نال نال تصنیف و تالیف
داسلسلہ جاری رکھیا۔ 1996ء وچ زمیندار کالج گجرات وچ آگئے۔ اتھے ای میری
پہلی ملاقات اینہاں نال ہوئی تے مینوں اینہاں یاں میں اینہاں نوں اپنے خلوص،
مہر پیار نال ہن تیکر اک دو جے توں جدانہ ہون دتا۔ غمیاں خوشیاں وچ علیک سلیک
جاری اے۔ اکثر آپ اپنیاں تصنیفاں اپنے مثالی شاگرد جناب شہزاد شفیق (گوندل)
صاحب دے ذریعے اڑادیندے رہے نیں۔ تے شہزاد شفیق نے میریاں کتاباں
دے چھپن وچ مالی معاونت وی کیتی اے۔ ایہہ بندہ جدوں جمعے دی نماز پڑھن اپنے
پیر خانے شرفیور شریف آوے تاں مینوں فیض پور ٹول پلازے اتے درشن کرا جاندا
اے۔ اللہ پاک اینہاں نوں ہو رآن بان تے شان شوکتاں عطا کرے۔ میں جدوں
گجرات آواں اپنا بے حد قیمتی ٹائم کڈھ کے مینوں اپنے پورے پنجاب وچوں مثالی
سکول دی ایجوکیٹر بارہ دری کیمپس گجرات دا کونا کونا دکھاندا اے تے عملے نال ملاندا
اے۔ 2006ء دی شیلڈ پروفیسر ڈاکٹر احمد حسین احمد قریشی قلعہ داری تے خلعت
فاخرہ تے دس ہزار نقدی (لمیہناں نے مینوں رنگی کبکشاں دی مبارکباد دیندیاں
ہویاں) دتی۔ تے اپنی گڈی اتے گجرات دیاں تاریخی تھاواں دکھائیاں تے گوندل
لاج وچ اپنے عزیز اقربا دے نال اک ضیافت دتی۔ ڈاکٹر قریشی صاحب دے نال
اتے شہزاد صاحب نے اپنے سکول وچ اک بلاک بنوایا اے۔ تے ڈاکٹر قریشی

صاحب نے مینوں آکھیا اثر صاحب ایہہ میرا روحانی پتر اے۔ میرے ان گنت
شاعر داں وچوں اک مثالی شاعر داے۔

1996ء وچ آپ گورنمنٹ زمیندار کالج گجرات وچ آگے تے ایسٹھوں

کی 1999ء وچ ریٹائرمنٹ پائی۔ اج کل نیو فرنیچر مارکیٹ متصل کملی والا گرلز ہائی

سکول ٹیچر پور پور سے روڈ گجرات وچ مقیم ہیں۔ 2009ء وچ فاج دا اٹیک ہو گیا،

تو اس وقت سے متاثر ہوئے۔ فیروزی آپ دا بول چال، خلق پیار، سیہان پچھان، سوجھ
بوجھ نے یادداشت حافظہ گھروڑاں توں ودھ اے۔

ڈاکٹر قریشی صاحب نے بہن والی ملاقات وچ دسیا کہ اوہناں نے اج تیکر

کتابیاں، مایاں نثر تے نظم وچ ہر موضوع اچھے 286 کتاباں مرتب کیتیاں نیں۔

ایہناں توں ان گنت انشائیے، دیباچے، مضمون تبصرے تے تحریاں مقامی تے ملکی

اخباراں تے رسالیاں وچ چھپواندے ٹرے آرہے نیں۔ 1963ء وچ ایسہاں نوں

پنجابی نثری بہترین کتاب لکھن اتے پنج سو روپے دا آدم جی انعام ملیا۔ ایسہاں نوں

ایہہ انعام ”پنجابی ادبی تذکریاں تے اک تنقیدی نظر“ کتاب لکھن اتے دتا گیا اے۔

مضمون ”پنجابی ادبی سیرت اتے ایسہاں نے اک طویل فارسی نظم لکھی اے۔“ پنجابی

ادبی ادب دا تاریخ“ لکھی اے۔ تے علامہ اقبال دی مشہور کتاب ”اسرار خودی“ دا

پنجابی نظم وچ ترجمہ کیتا اے۔ آپ گجرات دیاں کئی علمی ادبی سماجی رفاہی تنظیمیں

دے رکن تے سرپرست چلے آرہے نیں۔ جوین ”محفل نقد و نظر گجرات“ دے رکن

تے بزم ہدی گجرات دے سیکرٹری رہے۔ آپ اعلیٰ پایہ دے ادیب، محقق تے شاعر

نہیں۔ پر طبیعت وچ انکساری، ملنساری، خلوص، الفت، محبت مہر، پیار، شفقت دریا دلی تے سوچھ سیہان دافر عطا ہوئی اے۔

18 اکتوبر 2001ء نوں اللہ پاک نے ایسہاں نوں تے ایسہاں دے کجھ عزیز اقربا، نوں اپنے گھر دی تے اپنے محبوب صلی اللہ علیہ وسلم دے روضہ اقدس دی زیارت دا شرف بخشیا۔ عمرہ ادا کر کے پرتے تاں آپ نے دو حصیاں دی اک کتاب ”حریم شریفین میں حاضری“ لکھی۔ ایہہ کتاب مقامات مقدسہ دی زیارت تے معلومات، حال احوال تاریخی مواد دا خزانہ اے۔ 23x36/16 سائز اتے کھلری ایہہ کتاب 192 صفحیاں دی اے۔ کمپیوٹر دی بہترین کتابت تے عمدہ طباعت دے گننے نال شنگاری اے۔ کتاب دے وچ عمرہ دے دوران مقامات مقدسہ اتے بنوائیاں گئیاں تصویریاں وی نہیں۔ کتاب داسر ورق اکوسبز رنگ وچ لیمینیشن شدہ اے۔ کتاب دے آخری صفحے اتے مصنف دا فوٹو اے۔

پروفیسر ڈاکٹر ڈاکٹر احمد حسین احمد قریشی قلعہ داری نے اپنے وڈ وڈیریاں وانگلوں خود وی قرآن پاک دی اردو تفسیر لکھی اے۔ ایہہ تفسیر دیدہ زیب کور وچ لکھی اے تے دو جلدیاں وچ اے۔ 20x30/8 سائز وچ 960 صفحیاں اتے پھیلی ایہہ ”مثنوی مفہیم القرآن“ پڑھیاں ثابت ہو جاندا اے کہ ڈاکٹر قریشی صاحب نوں اللہ پاک نے دینی صلاحیتاں نال بڑا نوازیہ اے۔ آپ نے عربی پی ایچ ڈی دی ڈگری لئی اے۔ عربی زبان دے اسرار تے رمزاں دے ڈاڈھے جانوہین۔ ایس لئی عربی زبان دی چاشنی حلاوت، شیرینی، لطافت، نفاست، بلاغت تے لطافت نوں قائم رکھدیاں ہوئیاں منظوم کم کیتا اے۔ ڈاکٹر قریشی صاحب ایس نیک کم کرن اتے مبارکباد دے

مستحق ہیں۔ ایہناں نے قلعہ اروچ اک اسلامی ادارہ ”اشاعت القرآن القریشیہ“ قائم کیتا اے۔

پروفیسر ڈاکٹر ڈاکٹر احمد حسین احمد قریشی قلعہ اری نے اپنی اولاد اتے اپنی ساری عمراں دی پونجی خرچ کر کے اوہناں نوں اپنے پیراں تے کھلون دا تے معاشرے وچ عزت نال حیاتی گزارن واسلیقہ عطا کیتا اے۔ ایہناں دے تن پتر تے چار دھیان اعلیٰ تعلیم نال مالا مال نیں۔ چار بیٹیاں دی تعلیم ایم اے بی ایڈ تیکر اے۔ نئے شادی کر کے اوہناں نوں وداع کر چکے نیں۔ تن لائق فائق پتر سلاہن یوگ نیں اوہناں دا مختصر حوالہ درج اے۔

۱۔ وڈا پتر طاہر محمود اے۔ گجرات وچ جنم پایا، ایم اے دے بعد پی ایچ ڈی کیتی تے حبیب بینک گجرات وچ مینجر ہیں۔ دو پتر تے اک دھی ایہناں دیاں اکھاں دا چاٹن نیں۔

۲۔ وچکار لا پتر ڈاکٹر محمد سجاد مسعود اے۔ گجرات وچ تولد ہوئے۔ علامہ اقبال میڈیکل کالج لاہور توں ایم بی بی ایس دی ڈگری پائی۔ اج کل نشتر ہسپتال ملتان وچ ڈاکٹر ہیں۔ دو پتر تے اک دھی ایہناں دے ویہرے دی رونق ہیں۔

۳۔ عرفان مقصود نے بی اے کیتا۔ پنجاب بینک وچ آڈٹ آفیسر ہیں۔ تن پتر ایہناں دے سینے دی ٹھنڈک نیں۔ انج ڈاکٹر صاحب دے خاندان وڈ وڈیریاں، اولاد آل نوں جاناں خراج تحسین پیش کیتا جاوے اوہ گھٹ اے۔

حاجی میاں محمد اقبال زخمی منعم مہروی

نال میری پہلی تے آخری ملاقات

بہشتی حاجی میاں محمد اقبال زخمی بڑے آدمی، ہمت والے، فراخ دل، ملنسار، پیار محبت، مہر الفت تے خلوص دے پیکر سن۔ یاراں دے یار غمگسار تے علم ادب دے شوہ دے تاروسن۔ اوہناں نوں جناں وی تحسین دا خراج پیش کیتا جاوے تھوڑا اے۔ اوہناں نے جیہڑا کم کر چھڈیا اے اوہ ایہناں داناں زندہ رکھے گا۔ تے ہُن اوہ ایس ویلے ساڈے وچکار نہیں ہیگے۔ پر اوہناں دے ادب پرور تے تربیت یافتہ پتر ایہناں دے مشن نوں ہمیشہ لئی ٹوری رکھن گے۔

میری حاجی اقبال زخمی ہوراں ناک بھاویں اودوں پہلی ملاقات ہوئی۔ جدوں میں جے بوہتے ادبیاں شاعراں دا واقف نہیں ساں ہو یا۔ مینوں ہوش سنبھال دیاں ای شاعری دی گڑتی اپنی ماں زینب بی بی کولوں مل گئی سی۔ دو جی تہجی جماعت وچ ای شعری تانے بانے اُندار ہیندا ساں۔ تے شاعراں نوں تے لوکائی نالوں اک اچرج جیہی بڑی اُچی سچی مخلوق سمجھداساں میں سوچد اہیندا کہ شاعراں دے ہتھ تان دو جے بندیاں وانگوں ای ہندے نیں اوہناں دے نقش مہاند رے وی دو جی لوکائی نال رلدے ملدے ہندے نیں۔ فیراوہ شعر کوں لکھ

لیندے ہون گے۔ جگنماہ حامد و شاعر خورے کیوں داہندا ہووے گا۔ وارث شاہ بلھے شاہ، میاں محمد بخش، پیلو، کوی تے دمور کیڈے اُچے قد والے ہون گے۔ کہ ازہناں دیاں لکھیاں کتاباں اج وی لوکائی ریشمی غلاباں وچ سانجھ کے رکھدی آرہی اے۔

میںوں جدوں مرحوم ساغر بٹ نال پہلی واری برکت علی ہال لاہور وچ پہلا مشاعرہ پڑھن دا موقعہ ملیا۔ تاں او تھے اقبال زخمی صاحب نال پہلی ملاقات ہوئی۔ ایہناں دسیا۔ کہ میں تیرے پنڈ دے لاگے ای جیا موئی وچ ریہندا ہاں۔ کے ویلے تیرے کول نکلے فیض پورا آواں گا۔

میںوں بڑا شوق ہی کہ فیض پور خور دوج وی مشاعرے ہون۔ 1965ء

دے دسمبر دے مہینے وچ اپنے پنڈ وچ پہلا مشاعرہ رکھیا۔ ایہہ میرا پہلا مشاعرہ بڑا کامیاب رہیا۔ میری توقع توں بوہتی میری ہمت ودھی تے او تھے نامور ادیبان شاعران نال ملاقات ہوئی۔ قمر اجنالوی، اختر کاشمیری، صحرائی گورداسپوری، ڈاکٹر صدیق حل، سید نازش نقوی، سدید پھل آگروی، اسماعیل، متوالا، اسیر سولہوی، اقبال راہی، راجہ رسالو، شاکر سروری، اشرف پال، سلیم شہزاد، فلم ساز صوفی بشیر احمد نقشبندی، فلم ہدایت کار سعید احمد گل، سیدہ شمیم بخاری نے شرکت کیتی۔ اقبال زخمی صاحب چھیکڑ اُتے بائیسکل اُتے تشریف لیائے۔ ایس

دیہاڑے میرے علمی ادبی ادارے "نون سوئے پھل" اذنان ہیں کے نشان
 ادب "رکھیا گئے" میں غزل کی اصلاح لئی شاکر سوری مرحوم کو اس کتاب کو پیا
 تے جلیبیاں کھوا کے ایسے رسم پوری کہتی۔ میں بن تائیں اور سہارن پور میں
 رکھی آ رہیا ہاں۔ ہر مہینے باقاعدگی نال مشاعرے کروان لگے ہیں اسے اس دور سے
 نیڑے ہون پاروں شاعر ادیب آوندے رہے۔ تہہ میرا شوقی اور شہساز
 الفت، خلوص سے شعری دیوانگی سے سادگی بڑے بڑے اور شہساز
 ادیبوں، گلوکاروں، موسیقاروں، اداکاروں سے فلموں میں لپکتی لپکتی رہے
 میرے نال نون ادبی تنظیموں۔ ادبی ڈیریاں سے ادبی حلقوں میں
 اپڑاوتا۔ اقبال زخمی صاحب نال دن بدن اس دور میں اور اس دور میں
 فیض پور وچ نویں نویں بجلی آئی سی۔ تے میں اس کے دور میں
 جند چھڈا کے اک پڑے خریدیا تے جھلی ورکا مکان بنا کے اس کے دور میں
 ٹھکر پورا کردا رہیا۔ میں تے اقبال زخمی صاحب اس کے دور میں
 استاد شاکر سوری دے گھر جان دے۔ اوہ جدوں ہندوستان میں رہے تھے
 بالکل رہ گئے تال رمضان شریف وچ اوہناں دا انتقال ہو گیا۔ اس کے تے
 وچ اقبال زخمی صاحب کی شامل ہوئے۔ تے فیہ میں اقبال زخمی نال مشور
 کر کے سید تنویر بخاری آف کڑیاں کلاں دا شاکر و بن گیا تے ان اقبال زخمی

میرے استاد بھراوی بن گئے ایہناں جدوں کتاب لڑی ”لکھاری“ شروع کیتی
 - تاں ایہناں دے رسالے دی کتابت میں کرداساں ڈیکریشن نمبر ملن تیکر لیتھو
 تے آفسٹ کتابت دی ذمہ داری نبھاندا رہیا۔ تاں ہر روز اقبال زخمی صاحب
 نال میری ملاقات ہون لگ پئی۔ کتابت دامیٹر لیاؤن لئی تے کتابت کر کے
 اپڑاؤن لئی میں ہر روز شام نوں زخمی صاحب کول اپڑدا۔ اودوں آپ سکولوں چھٹی
 کر کے گھر آگئے ہندے۔ میں ایہناں دے نال شیخوپورے دے محاکم بہت
 وڈے مشاعرے وچ اپڑیا۔ ایہہ مشاعرے استاد فضل گجراتی تے ڈاکٹر فقیر محمد
 فقیر دی یاد وچ لیاقت میمنوریل ہائی سکول شیخوپورہ وچ ہو یا سی۔ ایہدے وچ
 اختر لاہوری، قدر کاشمیری، اقبال صلاح الدین، کلیم شہزاد، ساقی گجراتی، شکیلہ
 جمالی، بشیر ساجن، (ہیر خوان) ڈاکٹر جمال ہوشیار پوری، اسیر سولوی، جان
 کاشمیری، امین خیال، اشرف پال، اکرم سعید، انور اداس، غلام مصطفیٰ
 بسمل، اقبال زخمی تے ہور بہت سارے شاعر مینوں ملے۔ ایہہ مشاعرہ یاسین
 الفت تے صدیق تاثیر نے رل کے کروایا سی اتھے میرے ادبی ناں بوٹا انصاری
 توں اثر انصاری رکھا گیا۔ تے بہت وڈے مشاعرے ادا اعلان فیض پور خورد
 دے حوالے نال کیتا گیا۔ اشتہار چھپے اقبال زخمی صاحب دے مشورے نال
 پنڈال نوں سجایا گیا۔ ایس مشاعرے وچ سید تنویر بخاری اشرف پال، گورچرن

رامپوری، سردار محمد طاؤس، علامہ محمد انور قمر شرقپوری، علامہ فضل حق خان
 گلشن، سعید اجنبی، سلطان محمود آشفتمہ، تے اقبال زخمی نے وی رمت کیتی۔ فیر کی
 سی مشاعریاں وچ جان دا ٹھکر تے مشاعرے کراؤن دا شوق تے نشہ ای بن
 گیا۔۔ میں دن رات دیوے دے چانے بورڈ نویسی کردا کتابت کر کے ماہانہ
 مشاعرے لئی اشتہار چھواندا، تے آئے گئے دی سیوا کرن لئی لنگر جمع کردا۔ اقبال
 زخمی صاحب دے نال میں لہوروں باہروی مشاعرے پڑھن جان لگ
 پیا۔ کڑیاں کلاں وچ اک مشاعرہ سید تنویر بخاری دے آستانے تے رات نوں
 جیا گھنگور گھٹاواں چڑھیاں چھجاں موہیں مینہہ پیا۔ جل تھل ہو گیا۔ ساؤن دے
 ڈھڈوواں تے بینڈیاں رولا پادتا۔ ایس مشاعرے دی محفل دا سٹیج سیکرٹری مینوں
 بنایا گیا۔ ایہدے وچ اقبال زخمی تے ویر سپاہی مینہہ دے شرلاٹیاں وچ بھجدے
 ہوئے اڑے۔ سماں بیتدا رہیا۔ ادبی شوق ودھ دارہیا۔ تے نال نال پاکستان
 ترقی کردا گیا۔ ہتھ دی کتابت دی تھاں کمپیوٹر آ گیا۔ دیوے دی جاگہ ٹیوباں
 بلباں نے لئی۔ ہلاں دی تھاں ٹریکٹر آ گئے۔ شاعراں دیاں کتاباں چار رنگے
 سرورق نال چھپنیاں شروع ہو گئیاں۔ اقبال زخمی صاحب نے سائیکل دی تھاں
 موٹر سائیکل لے لیا۔ تے اسیں دونوں غلام نبی نقشبندی سکیاں کلاں موتی فوجی
 دے گھر مہینے یار ہوویں شریف دے ختم وچ آؤندے رہے۔ باجی شکیلہ جمال

تے اوہناں دے شوہر ڈاکٹر جمال ہوشیار پوری نے جدوں اپنی تربیتاں دی بزم
 ”ترنجن“ دے زیر اہتمام شام نگر لاہور والی رہائش دے اُتے اکودن پنج کتاباں
 دی رونمائی کروائی تاں انڈیا تون آئے مہمان شاعراں توں اڈ ملک دے ایچ کوٹی
 ادیب شاعر تے خصوصی طور اتے پنجابی کتاباں دے مصنف تے استاد لکھاری
 سید تنویر بخاری وی آئے۔ اسماعیل متوالا دی کتاب ”سورج تے سمندر“ وچوں
 گلوکاراں نے سازاں اتے گیت سنا کے محفل لٹ لئی۔ ریاض حاجی صاحب دی
 اک کتاب ”کر لے“ دی رونمائی وی ایس دیہاڑے ای ہوئی سی۔ ایہدے وچ
 حاجی شکیلہ دے بھرا فلمسٹار زلفی (مزاحیہ اداکار) دی فیملی وی آئی۔ عین الحق فرید کوٹی
 نے پنجابی کتاباں اُتے مضمون پڑھیا۔ اقبال زخمی صاحب تے اوہناں دے
 پتر ارشد اقبال ارشد نماشاں تیکر شاعراں ادیباں دے جھر مٹ وچ رونق
 ودھاندے رہے۔ اوہ سکول جتھے حاجی محمد اقبال زخمی منعم مہروی پڑھاندے سن
 ۔ بادامی باغ لاہور وچ جدوں زخمی صاحب نے رات نوں بوہت وڈے
 مشاعرے دا انعقاد کیتا۔ تاں میں وی اوہدے وچ اپڑیا۔ ادیباں شاعراں دا اک
 میلا لگا سی۔ ایہدے وچ منظور وزیر آبادی تے ڈاکٹر رشید انور۔ تے استاد دامن
 ورگے بلند پایہ شاعر آئے سن۔

میں شروع توں ای ہر پنجابی رسالے دا خریدار آرہیا ہاں۔ جدوں میں

ماہانہ ”لکھاری“ دبرائے نام سالانہ چندہ دستی دین لئی جیاموسی جاندا۔ تاں اقبال زخمی صاحب مینوں تک کے مسکاندے۔ میری ہمت نواں سلا بندے۔ تے مہمان نوازی والی حد مکا دیندے۔

میں شروع توں ای کے ٹائم ٹیبل تے ویلے دا قیدی نہیں۔ نہ گھنگھور گھٹاواں دا ڈراے۔ نہ شب دیجوردی کالی چادر ڈکدی تے نہ خزاں دی اداس رُت۔ جدوں اٹھدا پیندا۔ کدی کدی تاں گلڑدی بانگ ویلے اٹھ کے سائیکل اُتے ای اقبال زخمی صاحب دے گھر ملن لئی چلا جاندا۔ بہشتن استادنی حاجن اقبال بیگم دے ہتھوں دے پکے پروٹھے، آنڈیاں دا آلیٹ، آؤٹے گا جراں امب سوڑیاں دا گھر دا اچار تے چاء (دودھ پتی) نال اسپس اکٹھے ناشتہ کردے کدی کدائیں انور اورس، منور انصاری، گلوکار شیر محمد لوہار، ٹیڈی گھمیار تے عبدالعزیز چشتی تے ممتاز بلوچ وی ساڈے نال دسترخوان اُتے اکٹھے ہو جاندے۔

جدوں اختر ہاشمی نے نقش ہاشمی دے بلاوے اُتے اقبال زخمی تے ایہناں دا پتر ارشد اقبال ارشد ہاشمی لاج مرید کے اُتے اپڑے۔ تاں ایہناں دی طبع، بول چال تے شاعری وچ اک خاص تبدیلی آچکی سی۔ ایہناں گیت، نظم، غزل تے سی حرفیاں لکھنیاں بند کردتیاں سن۔ تے باقی عمر نعت لکھن دا پکا ارادہ کر لیا سی۔ اللہ

پاک نے ایہناں نوں ہور سعادت بخشی تے توفیق دتی۔ کئی وار عمرے تے سوانی نال حج کرن دی سعادت حاصل ہوئی۔ مدینے پاکوں آکے ایہناں ”بزمِ علامانِ مصطفیٰ ﷺ بنا کے ہر اتوار نوں نعت دی محفل داسر بند کیتا۔ ایہہ سلسلہ سالان بدھی چلدا رہیا۔ میں وی ایہناں نعتیہ محفلاں وچ اپڑا رہیا۔ کدی ارشد اقبال ارشد ولے تے کدی اقبال زخمی صاحب دے گھرتے کدی اقبال زخمی دے بھرا دلدار چوہدری دے مکان دی چھت اُتے تے کدی ایہناں دے دو عہت احباب ولے۔ ہر سال رمضان شریف دے مہینے دے اتواراں وچ اقبال زخمی صاحب دے گھر ساریاں رُجھان چھڈ چھڈا کے ضرور پہنچدا۔ ایہناں نوں ایہہ نورانی محفلاں کردیاں تک کے ایہناں دے یاراں متراں نے اپنے گھراں وچ وی نعت دی محفل دا آغاز کردتا۔ تے اپنیاں وریاں اڈیکدے۔ کدی میرے ولے کدی تیرے ولے۔ کدی ایہناں ولے تے کدی اوہناں ولے محفلاں ہون لگ پینیاں۔ ایہناں نعتیہ محفلاں وچ رؤف شیخ، بیراجی، ہجویری بھٹی دے نال اقبال زخمی صاحب نے وی خصوصی شرکت کیتی۔ فیرکی سی کدی مصری شاہ لاہور دے۔ شاہد غفور دے مشاعریاں وچ اقبال زخمی نال میری ملاقات ہو جاندی۔ کدی نیشنل سنٹر لاہور تے کدی الحمرا آرٹ کونسل وچ ٹکرا ہو جاندی۔ کدی شیخ محمد دین منیرا چھرہ لاہور دے مشاعریاں وچ اسیں رلت کردے۔ کدی

ریڈیو پاکستان لاہور دے مشاعریاں وچ تے کدی کھاریا نوالہ وچ شاکر ملبھی
 دے مشاعریاں وچ مینوں اقبال زخمی صاحب گلوکڑی پا کے ملدے۔ وار برٹن
 وچ ٹیپو سلطان دے مشاعرے وچ راجا رسالو تے تے اقبال زخمی اپڑے۔ تاں
 میں ایہناں نوں جی آیاں آکھدا نکانہ صاحب وچ استاد صدیق بے کس
 ، پروفیسر اکرم شاہد، عبدالحمید رحمانی تے موٹ کھنڈا وچ حمیدہ ناصر نقوی دے آہر
 نال علمی ادبی محفلاں سجدیاں تاں میں اقبال زخمی صاحب پیش پیش بند۔
 ۔ ساندل بارودی دھنی وچ منڈی فیض آباد (دھوکا منڈی) تے ملک پور ٹوریا دے
 میاں اللہ دتہ آسی تے اوہناں دے پتر شہادت علی شاہد ریحانوی راوی
 ریان (مرید کے) دے مولانا محمد شریف مدحت نوری دے ڈیریاں تے علمی
 ادبی محفلاں وچ اقبال زخمی صاحب اپڑے دے رہے۔

میرے کول جدوں ہر مہینے شاعراں ادیباں دے میلے لگن لگ
 پئے۔ دستار بندیاں ہندیاں۔ تاج پوشیاں دے نال شیلڈ تے سنداں تقسیم کیتیاں
 جاندیاں۔ نویاں کتاباں دیاں رونمائیاں، وڈے وڈے شاعراں ادیباں نال
 شاماں ہیر خوانی، جگراتے تے قومی مذہبی تہواراں اُتے مجمعے لگدے۔ ڈھول
 و جا کے شاعراں دا استقبال کیتا جاندا۔ وڈیوفلماں بن دیاں۔ اخباراں دے
 نمائندے آؤندے۔ فلمسٹاراں، گلوکاراں تے علمی ادبی شخصیتاں دیاں موٹر

، بنگلہ گجراتی وچ الطاف حسین عاجز، نواب شاہ دے اسلم ڈاہری پبلس وچ عصمت ڈاہری، کراچی وچ ممتاز انصاری تے جمشید انصاری، خان پور وچ بابر جاوید چوہدری، رحیم یار خاں تے ترنڈہ سوائے خاں وچ اکرم فریدی، استاد اصغر علی کوثر تے عبدالحمید سفری نے میرے اُتے مضمون لکھے نے میرے نال ادبی بیٹھکاں سجائیاں، شفقت تنویر مرزا نے روزنامہ ”ڈان“ وچ میریاں کتاباں اتے تبصرے کیتے۔ گورنمنٹ کالج لاہور دے رسالے ”راوی“ دی سلور جوبلی اتے اک خاص نمبر وچ شفقت تنویر مرزا نے اک مضمون ”شاہ حسین دے قبیلے دا سبزہ“ لکھ کے چھپوایا۔ گورنمنٹ اپوا کالج لاہور (برائے خواتین) دے رسالے ”حریم ادب“ وچ مسز صبیحہ گل جاوید نے مینوں مجلس مشاورت وچ لکھ دتا۔ صدائے خوشنودہ دے چیف ایڈیٹر خوشنودہ بیگم نے وی میرے اتے اک کتاب ”عکس حیات“ لکھی۔ ایہہ ساریاں شائشاں تے ہلہ شیریاں تک تک کے اقبال زخمی خوشی نال پھلیانہ سماندا۔ تے آکھدے کہ جیہڑی ادبی قلم اساں 1965ء دے دسمبر دے مہینے وچ فیض پور خورد وچ نیجی سی اوہ اج اک ٹہناں والا رکھ بن گیا اے۔ تے ایہدیاں لگراں سندھ دے ریگستاناں تک چھاواں بنن لگ پئیاں نیں۔ بلوچستان تے سرحد تیکر ایس رکھ دیاں تازگیاں اپڑ رہیاں نیں۔ تے اثر صاحب نے شعری ذوق دا حق ادا کر دتا اے۔ اقبال زخمی صاحب

سائیکلاں تے کاراں دیاں لائناں لگ جان دیاں۔ تاں اقبال زخمی صاحب تاں
ایہہ رونقاں تک تک کے بوہت خوش ہندے۔ اکثر اقبال زخمی صاحب ٹی وی
دے پنجابی پروگرام ٹاکرا۔ میلہ۔ پنچند دے میزبان دلدار پرویز بھٹی، کنول
مشاق، پروفیسر عاشق راہیل، الیاس گھمن، حسین شاد، عباس نجمی تے ریاض
راجی نوں ہس ہس، کے آکھدے کہ اثر انصاری کول خورے کیہڑی گڈ سنگی
اے۔ جیہڑی ایہہ سنگھا کے ادبی میلے لالیندا اے۔ فیر کی سی۔ میرے کائی دے قلم
دیاں دھماں پے گنیاں۔ میرے اُتے عبدالعزیز چشتی شور کوٹی نے اک
نمبر ”پیاردی پھوہار“ چھاپ دتا۔ فیر مینوں اک ہور شخصیت نے نوازا۔ میرے
علمی ادبی ٹھکر تے خدمات اُتے ڈاکٹر عصمت اللہ زاہد پنجاب یونیورسٹی لاہور
دے پنجابی شعبے دے چیئر مین تے گوجرہ (موجودہ سانگلہ ہل) دے ایم اے
آزاد کھوکر نے اک نمبر ”ہرفن مولا“ شائع کر دتا۔ سندھ دے مضور لعل محمد پٹھان
نے میرے منہ بولے بھرا مہر کاچیلوی تے گوٹھ وڈی دو بر جی سندھ دے چوہدری
محمد خالد، حیدرآباد سندھ گوٹھ چوہدری لعل گل وچ اثر انصاری اکیڈمی دے
پردھان تے بانی عظمت علی آرزو نے میرے اُتے کتابچے چھپوائے۔ مہر کاچیلوی
صاحب نے سندھی زبان وچ میرے اُتے اک کتاب لکھی جدی رونمائی چک
سانگھڑ چک نمبر 3 وچ ماسٹر اسرار احمد تے اوہدے نکلے بھرا اقرار حیدر مطرب

خوشی نال جھوم اٹھدے۔

اقبال زخمی صاحب دے وچکار لے پتر امجد اقبال امجدنوں اک ادا سی
 جیہی ریندی کہ بیٹھ اُتے تن دھیاں آگنیاں نیں۔ زینہ اولاد نہیں۔ آخر ایس ٹبر
 دیاں دعاواں قبول ہوئیاں۔ نیلی چھت والے قادر کریم نے امجد اقبال امجد اُتے
 رحمت دامینہہ پانیا۔ تے اک سوہنا جیہا کا کا عطا ہو گیا۔ پوترے دی خوشی وچ
 اقبال زخمی صاحب نے اک خوشی دی محفل ”دعوتِ عقیقہ“ وچ اپنے بیلی
 مترسدے۔ مینوں وی یاد کیتا گیا۔ میں کسے دے کہن اتے نہیں۔ خود مبارک باد
 لکھی۔ تے عقیقہ دی محفل وچ پڑھ کے سنائی۔ زخمی صاحب بڑے مسرور
 ہوئے۔

اقبال زخمی صاحب دی رحلت دے بعد اج مینوں اوہ گھڑی
 بار بار یاد آرہی اے۔ جدوں ایہناں مینوں اپنے گھر خصوصی طور تے سد کے
 پچھیا۔ کہ تہاڈے پنڈ وچ ارائیں گھرانے دا اک بندہ رحمت علی اے۔ اوہ
 کیہو جیہے نیں۔ میں اقبال زخمی نون رحمت علی دے گھرانے دی شرافت
 دی۔ تے رحمت علی دی دھی نال اسجد اقبال اسجد دی منگنی میرے پنڈ فیض پور وچ
 ہو گئی۔ ایس منگنی دی خوشی اقبال زخمی صاحب نالوں بوہتی مینوں ہوئی۔ کہ ہن تے
 اقبال زخمی تے ابدے پتر اں نال چھیتی چھیتی ملاقاتاں ہندیاں رہن

گھیاں۔ اقبال صاحب جدوں اپنے پتر دی جج لے کے فیض پور خورد دے سناپ
 اتے اڑے تاں میں اگے ودھ کے اقبال زخمی دے ٹبر، لاڑے تے جانجیاں
 دا استقبال کیتا۔ پنڈ والے تک تک کے خوش ہوئے۔ کہ اثر اگے تاں کسے دی جج
 اتے ایناں خوش ہندا نہیں تکیا۔ جویں اج ہور ہیا اے۔ جدور وئی ٹکر کھا کے اقبال
 زخمی صاحب اپنی نو نہہ نوں لے کے وداع ہوئے تاں میں اپنے گھر نوں آ گیا۔
 میں جدوں جج لئی رب دے گھر حرم شریف ول گیا۔ جدوں سارے
 جہاناں دی رحمت سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم دے شہر مدینے پاک ول روانہ تے تاں زخمی
 صاحب نے مینوں گھر بلا کے جج دے مناسک اک اک کر کے سمجھائے۔ تے
 بڑی جانکاری دتی۔ جج دی ادائیگی دے بعد میرے پرتن وچ چھوٹا رہندے
 سن۔ کہ میری نکلی تے لاڈلی دھی زیب النساء اثر اللدنوں پیری ہوئی۔ ایہدی
 شادی کر کے میں جج کرن آیا ساں تے جج دھی دی شادی نوں دو دن گت
 دو مہینے ہوئے سن۔ دھی دا آخری فون مینوں مدینہ پاک وچ ملیا سی۔ میں دھی دی
 وفات وچ غم نال نڈھال ہو گیا۔ ہر چیز پھی پھی لگن لگ پئی۔ طبیعت وی
 راحت سکون تے سرشاری مک گئی۔ بے قراریاں تے بے چینیاں لے گئی
 پائی۔ شاعرانہ ادبیاں نے تعزیت نامے تے غمگین نظماں تے ہر دے مضمون
 گھلے۔ اقبال زخمی صاحب نے ایہناں تحریاں نوں اکٹھا کر کے اپنے ماہانہ

”لکھاری“ دازیب النساء نمبر چھاپ کے میرے غم وچ عملی طور رلت کیتی۔

اقبال زخمی دے پتر اں نو نہاں۔ یاراں بیلیاں نوں چت چیتا نہیں سی کہ
 زخمی صاحب ساڈے کولوں وچھڑ جان والے نیں۔ آخری دناں وچ میں اپنے
 پتر اں عبد الجبار اثر، غلام عباس شاد مصری، عبید اللہ عربی، سردار محمد عبداللہ، زریب
 النساء اثر، عابدہ اثر بی اے تے اپنی شاعری دی کتاباں دی کمپوزنگ کروان لئی
 ہر روزیاں ذوجے تیجے ڈنگ ایہناں نوں جا کے ملدا۔ تاں آپ بھڑے اخلاق
 نال پیش آوندے تے میری مہمان نوازی کر دے۔ پتر اں نوں ناں لے کے
 آوازاں دیندے۔ فاروق یار اثر صاحب آئے نیں۔ میرے تے ایہناں دے
 ناشتے دا انتظام کرو۔ چاء پکاؤ۔ یارویں دی کھیر کھواؤ۔۔۔ انج میری بڑی
 سیوا کرواندے۔ ساڈیاں چھست کتاباں کمپوز ہو ہو چکیاں سن تے تھوڑے دناں
 تیکر چھاپے چڑھن والیاں سن۔ کہ اک دن ایہناں مینوں حدوں ودھ نواز دتا
 آکھیا کہ میں اپنے رسالے ”لکھاری“ دا تیرا اثر نمبر چھاپن لئی اکتوبر دا شمارہ
 متھیا اے۔ تے چھیتی توں چھیتی اپنیاں نظماں تے مضمون مینوں دے جاؤ۔ میں
 اکتوبر تیکر اثر نمبر مرتب کر دیواں۔ فیرا اقبال زخمی صاحب نے میرے نکلے
 پتر سردار عبداللہ دی کتاب دیاں غلطیاں لاکے ٹریننگ کڈھی تے مینوں اگلے دن
 فیرا ون لئی آکھیا۔ ایس دیہاڑے ایہناں تاں امجد اقبال امجد، زخمی صاحب تے

میں (راقم) نے رل کے چاہ پتی۔ ایہہ میری اقبال زخمی صاحب نال آخری
 ملاقات سی۔ تیجے دن پروفیسر ارشد اقبال ارشد نے مینوں فون کیتا۔ کہ تہاؤ ایار
 وچھڑ گیا اے۔ کالجے اُتے اک۔ سٹ وجی کہ ادھی صدی نالوں ودھتے دا
 میرا محرم راز۔ میرا محسن۔ میرا استاد بھرا۔ میریاں خوشیاں غمیاں وچ سانجھ پان
 والا متر، مینوں نال نال لے کے ٹرن والا مشفق۔ ایس ناپا نیدار تے فانی جہان
 نوں چھڈ کے ابدی دنیا ول چلیا گیا اے۔ جتھوں پرت کے کوئی نہیں آیا۔ تے عمر
 خیام، مولانا رومی، سعدی شیرازی وانگلوں اپنے علمی ادبی بھنڈار نوں چھڈ کے
 ٹر گیا۔ اپنے قصبے جیاموسی دی متراں جہاں دے گھراں، مھلیاں وچ واری واری
 ماہانہ محفل نعت دا اہتمام کرن کران والا ساتھوں ہمیش لہنی وچھڑ گیا۔ ماہانہ
 ”لکھاری“ دے کئی نعت نمبر چھاپن والا ابدی نیند سو گیا۔ عمرے تے حج دی
 سعادت پان آون والا نبی پاک ﷺ واسچا عاشق علم ادب دے شیدائی نوں
 نہادھوا کے کفن پوایا گیا۔ بیری والے قبرستان وچ اوہدی آخری آرام گاہ
 تیار ہو چکی سی دا تادربار دی مسجد وچ تے کدی مسلم کالونی جیاموسی دی جامع مسجد
 وچ ہر سال روزیاں وچ اعتکاف پیٹھسن والا حاجی میاں محمد اقبال زخمی منعزم مہر دی
 ساتھوں سدالٹی اڈاری مار چکیا سی۔ ادیباں شاعراں دے اک ٹھاٹھاں مار دے
 ساگر نے اقبال زخمی صاحب دی آخری دیدناں کیتی۔ تے جنازے وچ شامل

ہو گئے۔ ہراکھ اتھرو وگا رہی سی۔ ہر طبع ملول سی۔ ہر آواز غم نال لبریزی۔ عادل
 منہاس لاہوری۔ عالم لاہوری، بشیر ناطق، ڈاکٹر شہباز ملک، سلیم کاشر، خلیفہ
 سراج دین درویش، پروفیسر یونس احقر، عقیل شافی، انور اداس، سید تنویر بخاری
 راجا رشید محمود بے پتر۔ پروفیسر آفتاب نقوی دے بھراتے اولاد۔ اقبال راحت
 ، ریاض قادری، بابا نجمی (کراچی) ریاض راجی تے ہور بیٹھار لکھاریاں دیاں
 اکھاں اتھرو وگا رہیاں سن۔ سبھناں نے رل مل کے اقبال زخمی ہون اوہدیاں
 دوسوانیاں تے ماں پیو دے پیراں دے لاگے دفنا کے گورنوں پھلاں دے نال
 ڈھک دتا۔ دو بے دن جدوں قلاں وچ اپڑیا۔ تاں میں سوچیا۔ جیہڑی آواز
 حاجی صاحب! بھاء جی! آکھ کے بوہا کھڑکانداں ساں۔ اج کنہوں
 آواز دیواں۔ کہ میری دستک سن کے چھیتی نال آکے بوہالان والا۔ لکھاں
 مناں موہیں مٹی دے ڈھیر تھلے علمی ادبی کماں توں تھک کے آرام کر رہیا
 اے۔ اللہ پاک اوہدے روح نوں سکون بخشے۔ تے اوہدی روح نوں بسم
 اللہ واثواب اپڑے۔ دنیا دے کم چلدے رہن گے پر مشاعریاں تے نعتیہ
 محفلاں وچ اقبال زخمی دے بھلیکھے پیندے رہن گے۔

خراس تے فلورملاں دا آٹا

ادھی صدی پہلاں دی گل اے۔ رابعہ اپنے سارے ٹبر لئی ویسی کنک دا آٹا ہتھ والی چکی اتے پیہندی سی۔ گلڑدی بانگ ویلے رابعہ اشھدی کچے ڈھارے وچ دوپتھر دے پڑاں والی چکی وچ گالا پاپا کے چکی چلاوندی رہندی۔ رابعہ نوں ایہ چکی اوہدی ماں حلیمہ نے دتی سی تے اوہدا گنڈ مٹی وچ روں گنھ کے رابعہ نے اپنی ماسی فاطمہ کولوں بنوایا سی۔ اتلے پڑے اتے اک لوہے دی چڑی لگی سی۔ اوہنوں کسن نال تے ڈھلا کرن نال چکی دا آٹا موٹا تے باریک ہندا سی۔ رابعہ ہر روز شاہ ویلے بھتے ویلے تے شام لئی دو ڈھائی ٹوپے کنک پیہندی۔ کیوں جے اوہ اکثر چکی پیہنی حضرت سیدہ فاطمہ زہریٰ دی سنت سمجھدی سی تے درود پاک دا ورد کردی رہندی۔ رابعہ آکھدی سی کہ خراس دے آٹے وچ برکت گھٹ جاندی اے۔ رابعہ چھاننی نال چھان کے آٹا گنھدی۔ آٹے دی لڑھنوں گنھ گنھ کے ملائم کردی۔ ویسی گھیو دے پروٹھے پکاؤندی تے پکے کھوہ اتے خوشی محمد معراجدین تاجدین محمد شریف تے محمد صدیق دی روٹی لے کے جاندی۔ ویسی کنک دیاں ایہ روٹیاں سارا دن نرم رہندیاں۔ ویسی کنک دے آٹے دی لذت، طاقت، حلاوت تے غذائیت اپنی سی کہ رابعہ دائبر ویسی کنک دے پروٹھے کھا کے سارا دن واہی نیجی داکم کردا۔ پر اوہناں نوں کدی بھکھ دے ڈوب نہ پیندے تے نہ ای اوہ دن رات واہی نیجی دا بھارا کم کردے اکدے تھکدے۔

پنڈ کشن پورے وچ دو خراس سن۔ کمالاتے جالا دو بھرا اپنے اپنے خراس وچ
 بلداں دی جوڑی جوئدے۔ جمعے والے دن ایہ خراساں دی چھٹی کردے۔ پتھر دے
 پڑے لوہے دی باری نال چکدے۔ تے لوہے دی چھینی تے ہتھوڑا پھڑکے اوہناں
 نوں راہندے۔ ایس چھٹی دے دن اوہناں دے بلدرج کے اگالی کردے رہندے
 تے انڈمان دے۔ سال وچ دو واری کمالاتے جالے دے گھر دیاں ناڑ دیاں
 تیتلاں دے کھوپے بناندیاں۔ اوہناں نوں چھیٹ دی ٹاکی نال مڑھ کے خوشی موچی
 کولوں چمڑے دی ڈوری نال جوڑ دیندیاں۔ خراس توں آٹا بیہائی من دھپے دو ٹوپے
 آٹا ملدا۔ ایہ آٹا کمالاتے جالے دے گھر وچ مناں موہیں جمع ہو جاندا۔ کمالاتے
 جالا ککڑ دی بانگ توں لیکے بلداں دیاں اکھاں اگے کھوپے بنھ کے سارا دن خراس
 چلانڈے۔ تے سارے پنڈ دے ٹبران دا آٹا بیہناں خراساں توں پسدا چاؤل تے
 مکئی دی بھئیائی دساں سیراں دی دو پڑو پیاں سی۔ ٹاویں ٹاویں گھراں دیاں سوانیاں
 کمالاتے جمالے توں روا (سوجی) تے دلیہ وی بنواندیاں۔ خراس دے اتے اک
 کلی فٹ کیتی ہندی سی۔ اوہنوں ڈھلی کرن تے کسن نال کنک دادلیہ تے روا تیار
 ہندا۔ اماں عائشہ ایس پنڈ دی سب توں وڈیری تے گھر گھر ہستن سوانی سی۔ اوہ سال
 وچ اک دو واری چول، جوار، مڈھل باجرے، کنگنی چھولے تے مکئی دا آٹا وی بیہاندی
 تے میدہ وی بنواندی۔ اماں عائشہ اپنی سیانی کہ اوہ چھولے پیہا کے ویسن دے لڈو
 دی بنالیندی تے سارا سال مسیاں روٹیاں پکوڑے وی بناندی رہندی۔ کنک نوں
 بھیوں بھیوں کے گالڈی ہتھاں نال مدھ مدھ کے اوہدا نشاستہ بناندی تے پنڈ دے
 میلے ٹھیلیاں وچ اپنے ٹبر لٹی فالودہ بناندی۔ پنجاب دے سارے پنڈاں وچ اوہوں

انج دے خراس چلدے سن۔ مشینی دور آ گیا تاں ٹھنڈے انجن لگ پئے۔ مشیناں دی
 ٹوٹو دی واج کناں وچ گونجن لگ گئی۔ ایہناں مشیناں دے انجن دا بھارا پہیہ دو چار
 بندے گیرادے کے بھواندے تاں انجن چل پیندا۔ انجن وچوں گزرن والا پانی گرم
 ہو جاندا تے اوہدی نالی باہر کڈھتی جاندی جتھے سارا دن گرم پانی نال پیہیاں لیڑے
 دھونڈیاں رہندیاں تے نیاں سیال وچ نہاندے رہندے۔ ایہناں ڈیزل دے
 انجن نال چلن والیاں مشیناں اتے ای موہنجی چھڑیندی۔ لیف تلیاں تے کتن والی
 روں دے پنچے چلن لگ پئے۔ کنک چھولے تے چولاں دا آٹا پسدا امیدہ تیار ہندا۔
 بجلی دا دور آیا۔ تاں مشیناں برقی طاقت نال چلن لگ پیاں۔ بڈھڑیاں مائیاں دی
 چکی پیہن ولوں جان چھٹ گئی۔ اک ہورا انقلاب آیا۔ آٹا پیہن والیاں فلور ملاں لگ
 گئیاں۔ برف دے کارخانے چل پئے۔ موہنجی چھڑن والیاں راس ملاں قائم ہو
 گئیاں۔ ہن لکھاں ٹن آٹا دلیہ روا (سوجی) تے میدا ایہناں فلور ملاں وچوں ای تیار
 ہندا اے۔ ہر فلور مل دا اپنا اپنا پتہ تے فون نمبر آٹے دے تھیلے اتے درج ہندا
 اے۔ دس کلو تے ویہ کلو دے تھیلے تے ڈھائی ڈھائی مناں دیاں آٹے دیاں بوریاں
 دے ٹرالے پورے ملک وچ آٹا پڑا رہے نیں۔ خورے برقی رونال آٹے دی برسڑ
 جاندی اے۔ یاں فیر کنکاں نوں کیمیائی چھنکا تے کھاداں نے مدھول دتا اے کہ آٹے
 دی غذائیت تے حلاوت گھٹ گئی اے۔ ہوا لگن نال روٹی پکاندیاں پکاندیاں ای لکڑ
 وانگوں سک جاندی اے۔ دس پنڈراں دن میدہ یاں روا کجے وچ رکھ دیوتاں سنڈی
 لگ جاندی اے۔ دلیہ روا میدہ تے نشاستہ کڈھن دے بعد کنک دا پھوک آٹے
 دے روپ وچ اسانوں بازار وچوں وکدا البھدا اے۔ نہیں تاں حکیم عزیز دین تے

قاری غلام محمد آکھدے ہندے سن کہ کنک دے چھان وچ سیونے جنی طاقت ہندی اے۔ ایس لئی ان چھاتا آٹا کھان والے کئی بیماریاں توں محفوظ رہندے نیں تے جوں دے آٹے وچ ہووے چوکھی طاقت لگی اے۔ پراجکل سوئی گیس دے تندوراں وچ پکن والیاں روٹیاں نوں کھاہدیاں طاقت دی بجائے کمزوری حاصل ہندی اے۔ بالاں دے ڈھڈاں وچ ملبہ پلدے نیں تے فلور ملاں دا چھان چوکر مجھاں وی خوش ہوکے نہیں کھاندیاں۔ اوہی صدی پہلاں جہاں لوکاں نے ویسی کنک دے آٹے دیاں پکیاں روٹیاں پروٹھے تے چوریاں کھا دیاں نیں اوہ کدوں اوہناں نعمتیاں نوں بھل سکدے نیں۔ تاں ای اج وی بابا پھبتا تے اللہ داد کھتورا گھونے ستیاں والی کنک دا خراس وچ پیسا آٹا تے اوس آٹے دیاں پکیاں روٹیاں دا سواد تے لذتاں بیان کردے نہیں تھکدے۔

